

DE GODHEID VAN CHRISTUS

Door

Dr. H. F. KOHLBRUGGE

Uit het Duits vertaald door
Dr. J.C.S. Locher

Vereniging tot uitgave van Gereformeerde geschriften
Amsterdam, 1940

STICHTING DE GIHONBRON
MIDDELBURG
2010

VOORREDE.

Tijdens zijn emeritaat heeft Dr. J.C.S Locher op zich genomen de verhandelingen van Kohlbrugge „Over de Godheid van Christus” te vertalen. Met dit werk is hij nog klaar gekomen, voordat hij 27 April 1940 stierf. De uitgaaf van dit werk heeft hij niet meer mogen zien.

Op verzoek van de Vereniging tot uitgave van Gereformeerde Geschriften schrijf ik nu deze regels als voorrede; dit doe ik met dankbaarheid voor het laatste werk van mijn vader.

In zijn „Woord vooraf” schrijft hij, dat Kohlbrugge steeds sterk de nadruk op de Mensheid van Christus gelegd heeft en daarom wel van eenzijdigheid werd beschuldigd, zodat het goed is nu eens in deze verhandelingen te zien, hoe hij de Godheid van Christus leerde. Dit laatste werk is dus uit dezelfde wens voortgekomen, die hem zijn boek: „Toelichting en Verweer deed schrijven, namelijk Kohlbrugge’s radicale uitspraken tegen misverstand te verdedigen en daardoor tevens het Evangelie van Gods genade beter te leren verstaan.

Moge deze wens van mijn vader bij velen in vervulling gaan, ook door de lezing van dit zijn laatste werk.

Breukelen.

G. F. D. LOCHER.

WOORD VOORAF.

Kohlbrugge heeft in zijn prediking en in zijn geschriften grote nadruk gelegd op de menselijke natuur van onze Heere Jezus Christus, op de vleeswording des Woords. Het was hem er om te doen, duidelijk te doen uitkomen, hoe Hij uitgenomen de zonde, Zijn broederen in alles gelijk geworden is. Zover is Kohlbrugge daarin gegaan, dat hij in deze verschillende keren is beschuldigd van ketterij.

Het was ons daarom welkom, toen onder oude papieren een manuscript gevonden werd, waarin ook de Goddelijke natuur van onze Middelaar en Heiland volkomen tot haar recht kwam. Volgens de opschriften zouden dat zijn vier preken, en wel over:

1. Christus als het Woord.
2. Christus als de Zoon.
3. Christus als de Engel des Heeren.
4. Christus als Heere en God.

Maar het manuscript, waarvan wij slechts een getypt afschrift onder de ogen gehad hebben, beantwoordt niet geheel aan die opschriften.

Vooreerst kan men er niet van zeggen, dat het zoals het daar ligt, preken bevat. Het zijn verhandelingen over genoemde onderwerpen.

Ten tweede ontbreekt een stuk over het eerstgenoemde onderwerp, *Christus als het Woord Gods*. Wel moet zo iets er oorspronkelijk bij geweest zijn. Boven het vierde stuk staat: *Vierte Predigt über die Gottheit Christi*. En het zijn maar drie stukken. Wel staat er in de aanhef van het eerste der gevonden stukken één en ander over Christus als het Woord; maar spoedig gaat het over op zijn eigenlijk onderwerp: *Christus, de Zoon Gods*.

Hetgeen er in het begin staat, maakt meer de indruk van samenvatting van hetgeen er in een voorgaand stuk zou kunnen gestaan hebben. Nu bestaat er een preek van Kohlbrugge over dit onderwerp, waarbij als tekst tot grondslag ligt Joh. 1 vs. 1b, van 16 Augustus 1846.

Zij is gedrukt in de 25 Leerredenen, uitgegeven door onze Vereniging in 1935. Maar op de Zondagen daarna predikte Kohlbrugge over andere teksten, en niets wijst er op, dat die preek het begin zou geweest zijn van een serie preken over de *Godheid van Christus*.

Evenmin is dat het geval met de serie preken uit de jaren 1849—1850 over Joh. 1 vs. 1—18, uitgegeven 1914 te Amsterdam onder het opschrift „In de Beginne was het Woord”, waarvan de eerste is gehouden de 30^e December 1849 over Joh. 1 vs. 1—3, en in de andere preken de volgende van die Schriftwoorden worden behandeld. Wij weten niet, waar het eerste van die stukken gebleven is, evenmin als wij weten, wanneer de verhandelingen in kwestie vervaardigd zijn.

Niettemin achten wij het van belang, de drie overige stukken in Hollandse vertaling uit te geven. Wie iets naders van Kohlbrugge over het onderwerp „Christus als het Woord Gods”, waarover ook Karl Barth gesproken heeft bij zijn laatste verblijf hier te lande, wil weten, die verwijzen wij naar de hierboven genoemde preken. Ons dunkt, dat de opschriften voldoende zijn om de naar de verborgenheden van Gods Woord verlangende lezer op te wekken, in deze dingen te vorsen.

Uit naam van de Vereniging tot Uitgave van Gereformeerde geschriften te Amsterdam,

Leiden 1939.

J. C. S. LOCHER.

DE GODHEID VAN CHRISTUS

I

CHRISTUS DE ZOON

Als wij ons in het Woord bevinden, zijn wij waar God ons wil hebben en zo bezitten wij in het Woord alles wat wij nodig hebben. Buiten het Woord is het niet.

Adam is niet gebleven in het Woord en heeft zichzelf daardoor ongelukkig gemaakt. De tweede Adam, Christus, heeft Gode de eer wedergebracht door het geloof, doordien Hij zich hield aan Gods Woord en dat Woord handhaafde in alle opzichten. In alle toestanden en omstandigheden en tegen alles in, van het begin van Zijn inzijn in het vlees, totdat Hij na Zijn lijden inging in Zijn eeuwige heerlijkheid, waarvan Hij Zich ontledigd had, om ze als loon voor de arbeid Zijner ziel, als prijs voor Zijn geloof en gehoorzaamheid wederom te ontvangen.

Zo heeft Hij, het eeuwige ongeschapen Woord, Zich vrijwillig onderworpen aan het geschreven Woord, om door Zijn geloof alles weder te brengen en in het leven te roepen, wat wij in Adam en sedert Adam door ongeloof en ongehoorzaamheid hadden verbeurd.

Daarom is Hij de Aanvanger en Voleinder des geloofs (*Hebr. 12 vs. 2*). Want dat Hij Zich aan het Woord heeft onderworpen en enkel aan het Woord heeft gehouden (als Kind in Nazareth, als Knaap in de tempel, toen Hij verzocht werd in de woestijn, na Zijn Doop, toen Hij leerde en werkte, en toen Hij leed aan het kruis), dat heeft Hij gedaan voor ons, d.i. als Middelaar in onze plaats en ons ten goede, — opdat Hij allen die geloven, wederom ingezet zou hebben in het Woord des Vaders en in hetzelfde alles wedergebracht zou hebben, wat zij in Adam hadden verloren en moedwillig losgelaten. Tegelijk heeft Hij ook door Zijn vrijwillige gehoorzaamheid en Zijn geloof voor ons de Geest des geloofs verworven, Die in ons teweeg brengt, dat wij God weder voor waarachtig houden en in Zijn Woord eren, geloof houden en in het geloof bewaard blijven.

Dezen troost hebben wij uit de Naam dien Christus draagt „Het Woord Gods”. Zo is het nu ook met de volgende Goddelijke Namen, die Christus draagt als onze Middelaar: zij doen Zijn eeuwige Godheid blijken, maar elk in zijn bijzondere wijze tot onze bijzondere Levenstroost.

Dezelfde, die het „Woord” heet, heet ook de „Zoon”. Dit „Woord Gods” (*Johannes 1 vs. 1, Openb. 19 vs. 13*) is en werkt hetzelfde als „de Zoon”. Hem, dien Johannes op grond van de Schrift (*Gen. 1 vs. 1—3*) en om het Woord der Schrift te eren en het geloof daarin te bevestigen, het eeuwige scheppende Woord Gods en God noemt (*Joh. 1 vs. 1—3, 14*), Dezelfde noemt

Hij ook de Zoon (*Joh. 1 vs. 18*). Beide namen worden afwisselend, de een voor de andere, gebruikt, van beiden wordt hetzelfde gezegd, aan beiden wordt hetzelfde toegeschreven, namelijk, dat door het Woord de wereld gemaakt is, en dat God door de Zoon de wereld gemaakt heeft, dat door Hem alles geschapen is (*Joh. 1 vs. 1—3, vgl. Col. 1 vs. 15, 16 en Hebr. 1 vs. 1—3*).

Het is één en dezelfde Persoon, die beide namen „Woord” en „Zoon” draagt, namelijk onze lieve Heere en Heiland Jezus Christus, Die het Woord is en de Zoon is (*Joh. 1 vs. 14*).

Als we zien op de vele plaatsen van heilige Schriftuur, waarin Christus Gods Zoon genoemd wordt, dan vinden wij: God de Vader noemt Christus Zijn Zoon; Hij zelf, onze Heiland, noemt Zich Zoon en God Zijn Vader; de Heilige Geest betuigt, dat Hij de Zoon is, de Apostelen en Evangelisten, heel het Evangelie, heel het Woord, verkondigt en betuigt, dat Hij de Zoon is, en de gelovigen van alle tijden geloven en belijden het, Hij heet soms eenvoudig: „Zoon” **1**), soms de Eigen Zoon (*Rom. 8 vs. 32, niet zonder betrekking op Genesis 22 vs. 12*), soms: de Eniggeboren Zoon (*Joh. 1 vs. 14, 18; 3 vs. 16, 18; 1 Joh. 4 vs. 9*).

Wanneer men ook maar oppervlakkig de menigte van uitspraken uit Gods Woord leest, die betuigen, dat Christus Gods Zoon en als zoodanig waarachtig eeuwig God is, van geheel hetzelfde Wezen als de Vader, dan is het nauwelijks te begrijpen, hoe mensen de euvelen moed kunnen hebben, zo onbeschaamd en dwaas het kunnen aandurven te beweren, dat Christus niet de eeuwige natuurlijke wezenlijke Zoon Gods zou zijn, en dus te loochenen de eeuwige waarachtige Godheid van Christus — en zich bovendien toch nog vermeten zich naar de Naam van Hem te noemen en te laten noemen, Die de Gezalvde des Heeren is, Christus, de Zoon des levenden Gods. (*Matth. 16 vs. 16, Marcus 14 vs. 61, 62*.)

Een ontzettend oordeel en gericht wordt er uit gesproken over zulke loochenaars en leugenaars, die zoodanige leer drijven en de harten van de enigen Middelaar Christus wegdrijven, Die waarachtig God en waarachtig rechtvaardig Mens is. (*Men zie slechts 1 Joh. 5 vs. 10, 12; 2 vs. 22, 23; 4 vs. 1—3*.) Zij hebben geen deel aan het Koninkrijk, geen gemeenschap, noch met de Vader noch met de Zoon.

Welk een troostwoord geeft daarentegen de Heere aan Petrus op grond van die belijdenis, waar door de Heere, Die, ofschoon de Zoon, zwak was in onze plaats en in ons vlees wandelende niets had dan het Woord, ook in ‘t geheel niets zag, maar enkel aan de hand des geloofs wandelde, van de Vader afhankelijk was, door de Geest Zich liet leiden en aan het Woord hing en van het Woord des Vaders leefde, — zelfs machtig getroost werd, doordien in die belijdenis de Vader het voor Hem en voor Zijn getuigenis opnam en de Geest in ‘t openbaar zijn getuigenis handhaafde en bekrachtigde.

Met alle nadruk en met heilige ernst doen mitsdien de Apostelen en discipelen des Heeren in hun prediking en geschriften dit uitkomen als grondslag des geloofs, als hoofdsom der leer des heils, als verdedigingsmiddel der gelovigen, ook als toetssteen van elke geest, van elke belijdenis en elke leer, dat Christus is „Een in vlees gekomene” (*1 Joh. 5 vs. 1, 5, 7, 9—13; 4 vs. 2, 3, 14, 15; 2 vs. 21—26*), dat Jezus is de Christus (Handelingen), dat Hij mitsdien en waarachtig en rechtvaardig Mens, en tegelijk waarachtig God is.

Nu moeten wij juist weten, niet alleen, dat Hij de Zoon is, maar ook hoe Hij de Zoon is, namelijk op bijzondere onderscheidende en anderen buiten sluitende wijze; zó namelijk, dat Hij de eeuwige en in Wezen gelijke Zoon van de Vader is, met de Vader Zelf in Eénheid des Heiligen Geestes eeuwig en waarachtig God.

Mitsdien hebben wij te overdenken:

- I. Dat en hoe Hij de Zoon is van eeuwigheid bij de Vader;
- II. Dat en hoe Hij de Zoon is in de dagen Zijns vleses;
- III. Welke bijzondere troost van Zijn eeuwige Godheid voor ons ligt juist in dezen Naam „Zoon Gods”, die Hij als onze Middelaar draagt.

I.

Laten wij nu ten eerste zien, hoe Hij de Zoon Gods is en heet, in welke verhouding Hij staat tot de Vader, en hoe juist uit deze Naam Zijn eeuwige Godheid blijkt (en vervolgens hoe Hij het was van eeuwigheid), en hoe Hij het bleef in de dagen Zijns vleses.

Wel is het waar, dat ook schepselen zonen of kinderen Gods genoemd worden, b.v. de engelen. (*Job 38 vs. 7.*) Ja, dat is juist de heerlijkheid der genade en onze zaligheid, dat wij arme, ellendige, daarbij zondige en verloren mensen Gods kinderen zullen zijn en heten. (*Matth. 5 vs. 9; Joh. 1 vs. 12, 13; Rom. 8 vs. 16; Gal. 3 vs. 26; 4 vs. 5, 6; Ef. 1 vs. 5, 6; 1 Joh. 3 vs. 1, 2; Genesis 6 vs. 2 en andere plaatsen*); en dat wij dus God onze Vader mogen noemen, Hem als Vader mogen aanroepen en door de Heere geleerd zijn te bidden: „Onze Vader”. Maar het is daarmee zoals de Catechismus zegt in Zondag 13 (Vraag en Antw. 33): „*Waarom is Hij Gods Eniggeboren Zoon genoemd, zo wij toch ook Gods kinderen zijn? Daarom, dat Christus alleen de eeuwige natuurlijke Zoon Gods is; maar wij zijn om Zijntwil, uit genade, tot kinderen Gods aangenomen.*”

Wij hebben bij dat antwoord van de Catechismus op elke uitdrukking bijzonder acht te geven en er nadruk op te leggen.

Christus is alleen de eeuwige natuurlijke Zoon van God, dus niet tot Zoon gemaakt, niet Zoon geworden of als Zoon aangenomen; — Hij is, was en blijft Zoon — niet uit genade, maar van Nature, naar Zijn Wezen, niet door aannemen maar door generatie, niet uit de wil, maar uit het Wezen Gods, uit God, God uit God, waarachtig God uit de waarachtige God, Licht van het Licht.

Mitsdien is Hij van gelijk Wezen met de Vader, want wat van eeuwigheid uit het Wezen des Vaders is gegenereerd, heeft hetzelfde Wezen, is van het zelfde Wezen als de Vader, is even eeuwig, even groot en evenals Hij God, zoodat niets in de Vader is, dat niet ook in de Zoon is; — de generatie besluit de gemeenschap des Wezens in Zich.

Zó is Hij Zoon van eeuwigheid, van nature en naar Zijn wezen; maar wij zijn om Zijntwil, terwille van de Eniggeboren en geliefde Zoon, uit genade tot kinderen of zonen Gods aangenomen — dus niet zonen, die uit Gods Wezen

zijn gegeneerd. Maar de gelovigen zijn niet onmiddellijk, maar middellijk door God gegeneerd en geboren, wedergeboren, namelijk door het Woord als het zaad der wedergeboorte — zijn wedergeboren door het Woord der Waarheid — naar de wil des Vaders — om des Zoons wil — uit de Geest, Deze Eniggeboren Zoon Gods echter is zonder middel uit het Wezen Gods gegeneerd, en dat niet in de tijd, maar van eeuwigheid, in een eeuwige daad. zo berust dan Zijn Zoonchap op een verhouding van het Wezen, op de gemeenschap van het Wezen.

Christus is dus niet Zoon of God geworden of daartoe gemaakt of aangenomen, of daartoe verheven, noch door Zijn zending in deze wereld en Zijn bovennatuurlijke heilige ontvanging en geboorte uit de maagd Maria, noch door Zijn ambt en werk op aarde, noch door Zijn opstanding, hemelvaart en verhoging, maar Hij is het van eeuwigheid, naar Zijn wezen en zijn uit Zichzelf; Hij heeft ook niet de Naam en verheven titel, maar Hij is het in daad en waarheid, Hij heeft er het Wezen en de werkelijkheid van.

Juist met betrekking op Zijn eeuwig „God-zijn en Zoon-zijn”, Zijn wezens gelijkheid met de Vader als tegelijk eeuwig God, op Zijn eeuwige verhouding tot de Vader, zoowel naar Zijn eeuwig zijn bij Hem als naar Zijn gemeenschap met Hem tijdens de dagen Zijns vleses, toen Hij Zijn eeuwig natuurlijk wezenlijk „God zijn” en „Zoon zijn” handhaafde door het geloof aan het Woord, heet Hij niet alleen „Zoon”, maar volstrekt en op onderscheidende wijze „de Zoon”, of „de alleen geboren Eniggeboren Zoon Gods”, zo als de Catechismus zegt: Alleen de eeuwige natuurlijke Zoon Gods, tot onderscheiding van alle schepselen, die in enigen zin „zonen Gods” genoemd worden, tot onderscheiding voornamelijk van die mensen, die door het geloof uit genade om Christus wil tot kinderen Gods geworden, tot kinderen Gods zijn aangenomen.

Het woordje „Eniggeboren” is dus voldoende om Zijn eeuwig wezenlijk Zoon-zijn en Zijn waarachtige eeuwige Godheid onweersprekelijk te bewijzen. Want daardoor wordt Hij juist als de Enige in Zijn soort gekenmerkt naar Zijn wezen en Zijn verhouding tot de Vader, zoowel wat Zijn eeuwig zijn als wat Zijn tijdelijke stand in de dagen Zijns vleses betreft. Hij zou niet de Eniggeboren zijn, als er naast Hem anderen, als schepselen zo als Hij, op een wijze gelijk Hij — zonen of kinderen Gods waren, en die dus naar hun Wezen en naar hun natuur Zijn broeders zouden zijn.

Deze verhouding van de Zoon tot de Vader, zoals zij alleen de Eniggeboren Zoon toekomt, is uitgesproken in de woorden van *Ps. 2 vs. 7*, waar de Zoon Zelf zegt: Ik zal van het besluit verhalen: de Heere heeft tot Mij gezegd: Gij zijt Mijn Zoon, heden heb Ik u gegeneerd.

Dat namelijk deze Psalm over Christus handelt, blijkt uit hem zelf; immers wordt Zijn Naam dadelijk in de eerste verzen Messias, Christus, (Gezalfde) genoemd (*vgl. Daniël 9 vs. 24, 25*). Ook blijkt dit uit de aanhalingen van de Apostelen. *Vgl. vs. 2 met Handel. 4 vs. 25—27; vs. 7 met Hebr. 1 vs. 5, Rom. 1 vs. 2, 3, Handel. 13 vs. 33, Hebr. 5 vs. 5; vs. 9 met Openbaring 2 vs. 27, 12 vs. 5, 19 vs. 15, vs. 2 en 7 met: Matth. 26 vs. 63, Joh. 1 vs. 50. 2)*

Wanneer God zulks tot de Zoon zegt, zet Hij Hem, Die van hetzelfde eeuwige Goddelijke Wezen is met de Vader, ook als Middelaar in dezelfde eer, waardigheid en macht met Zichzelf. Wat Hij hier tot de Zoon zegt, heeft God

nooit tot een mens of engel gezegd; Hij kon het ook niet tot een schepsel zeggen.

Wij hebben het dus ook niet bij de engelen, de Heiligen, bij ons zelf of elders te zoeken, (*Catech. Zondag 11 vr. 30*), maar alleen en geheel bij de Zoon, Dien Hij over alles gezet heeft en tot Heer, Koning en erfgenaam over alles gemaakt heeft, doordien Hij Hem dat heeft weergegeven, wat Hij van eeuwigheid had uit Zichzelf.

Zo heeft God dus slechts Een Zoon, slechts Eén geliefd kind, en om diens wil neemt Hij verlorenen, die kinderen waren des duivels en des toorns, in genade aan tot Zijn kinderen.

Hetzelfde als *Psalm 2 vs. 7* zegt ons ook *Jes. 9 vs. 6*: Een Zoon (van God van de hemel) is ons gegeven (geschonken van de Vader, *Joh. 3 vs. 16*, *Rom, 8 vs. 32*).

Van Hem, het Woord en de Zoon, zegt daarom Johannes in zijn Evangelie dadelijk in het begin: „Hij was God (niet: Hij werd God), *Joh. 1 vs. 1*; want Hij is het Woord, dat in de beginne bij God was (*Joh. 1 vs. 1*); de Zoon, Die in des Vaders schoot is. (*Joh. 1 vs. 18*; *3 vs. 11—13*; *6 vs. 46*, *Lucas 10 vs. 22*.)

Dus komt vast te staan de leer, dat Christus de Zoon Gods evenzeer eeuwig waarachtig God is, van gelijk Wezen met de Vader van eeuwigheid. En vanzelf wordt weerlegd door de duidelijke uitspraken der Schrift (*Joh. 1 vs. 1*, *Psalm 2 vs. 7*) de dwaalleer van Arius (en van anderen), die zei, dat de Zoon niet van hetzelfde Wezen is, maar van een Wezen, dat op Hem lijkt; dat Hij ook niet God zou zijn, hoewel Hij geen schepsel is als de andere schepselen, maar iets dat in het midden ligt tussen God de Schepper en de wereld, namelijk vóór alle andere schepselen door de wil Gods uit het niet- zijnde „geschapen” of „gemaakt”, waarna dan eerst God door Hem de overige schepselen zou geschapen hebben,

Daartegenover stelde de rechtgelovige belijdenis op grond van Gods Woord vast, *dat de Zoon, het Woord is van gelijk Wezen, niet gemaakt of geschapen (inden tijd), maar gegenereerd (vóór alle tijden), en wel niet uit de wil, maar uit het Wezen Gods, als God uit God, Licht uit Licht, waarachtig God uit waarachtig God. 3)*

Niet anders als met de leer van Arius staat het met de leer der Socinianen, die leren, dat Christus tevoren alleen maar mens zou geweest zijn, maar tot God zou zijn verhoogd, waarnaar zij *Filipp. 2 vs. 6* willen uitleggen. Want hoe zou een schepsel kunnen verhoogd worden tot het deel hebben in de majesteit, de macht en het Wezen van God de Schepper.

Dat weerspreekt immers zich zelf, In ‘t algemeen zal de moeite ons te willen bewijzen, dat men onder de „Zoon Gods” iets anders zou moeten verstaan dan de „eeuwige natuurlijke Zoon Gods, Die waarachtig God is en blijft, toch altijd vergeefs zijn.

Op te merken is slechts, dat zij, die de waarachtige eeuwig Godheid van Christus loochenen en daar naast Hem toch Gods Zoon noemen en Hem Goddelijke eer willen bewijzen, afgodendienaars zijn en afgoderij bedrijven, doordien zij aan hetgeen naar hun mening toch geen God zal zijn toch willen bewijzen wat aan geen schepsel maar alleen aan God toekomt, — en dat bovendien Arius ook de waarachtige Mensheid van Christus ontkende, dus niets dan een leugenverdichtsel der verbeelding overhield, hoewel hij — want dat is de huichelarij en aanmatiging van zulke dwaalleren — van de Naam

Christen niet wilde afzien, maar voor een goed en alleen verstandelijk gevormd Christen wilde doorgaan.

Maar deze leer, dat Christus juist als Zoon Gods eeuwig waarachtig God, van hetzelfde Wezen als de Vader en de Heilige Geest en als de tweede Persoon der heilige Drieëenheid met Hem Eén is, moet vast blijven staan.

De Zoon is Hij door eeuwige generatie, die aan Hem alleen en aan geen ander, geen engel, ja, aan in 't geheel geen schepsel toekomt (*Hebr. 1, vgl. Psalm 2 vs. 7 en 2 Sam, 7 vs. 14*). Maar als wij naar het begrip (niet naar de werkelijkheid) Zijn Zoon-zijn en Zijn God-zijn van elkander willen onderscheiden, dan is Hij God van nature uit Zichzelf, niet door mededeling zelfs niet eens door generatie; want door de eeuwige generatie is Hij de Zoon, — maar God is Hij van Zichzelf, — zonder generatie, afgezien van de generatie. Dat ligt in het onder scheid van „Wezen” en „zijn”; het Wezen komt immers aan alle drie Personen gelijkmatig en oorspronkelijk in eigen wijze toe, omdat de Vader God, de Zoon God en de Heilige Geest God is.

Het Persoonlijke zelfstandige onderscheidende „zijn” en „bestaan” komt aan Ieder der drie Personen in 't bijzonder toe, aan Ieder voor Zich, en doet hun wederzijdse verhouding en hun betrekking tot elkander uitkomen. En diensvolgens kunnen wij zeggen: de eeuwige Godheid, het eeuwige Goddelijke Wezen is aan Christus de Zoon niet meegedeeld, maar Hij heeft het — als God — van Zich Zelf; want juist dat „van Zichzelf zijn” is de uitsluitend aan God als zodanig toekomende eigenschap (door de dogmatici *aseitas* genoemd). Het Zoon-zijn heeft Hij daardoor, dat Hij door de Vader gegenereerd is.

II

Van Hem nu, Die de Zoon is van eeuwigheid en Die van hetzelfde Wezen is als de Vader, getuigt het Evangelie, dat God Hem in de wereld heeft gezonden, dat Hij in ons vlees is gekomen.

Zoals van het „Woord” betuigd wordt, dat het, terwijl het in eeuwigheid bij God was en Zelf God was, en dat alle dingen door hetzelfde gemaakt zijn, in de tijd vlees werd (*Joh. 1 vs. 1, 14*), zo wordt ook van de Zoon betuigd, dat Hij, door Wien de wereld gemaakt is (*Hebr. 1 vs. 1, 2; Col. 1 vs. 15, 16*) — in de wereld gekomen is, dat de Vader in de volheid des tijds Hem in de wereld heeft gezonden (*Gal. 4 vs. 4, Joh. 3 vs. 16*), en wel geworden uit een vrouw en onder de Wet gedaan **4**) (*Gal. 4 vs. 4, 5*), opdat Hij degenen, die onder de Wet waren, verlossen zou en wij de aanneming tot kinderen verkrijgen zouden, opdat het recht der Wet vervuld zou worden in ons, door Hem, Die in gelijkheid van een vlees van zonde, voor zonde **5**) van de Vader gezonden werd. (*Rom. 8 vs. 3, 4*.)

Daaruit volgt reeds vanzelf, dat Christus niet bij of door Zijn komst in vlees en door Zijn geboorte uit Maria Zoon geworden is; want daar God de Vader Hem, „den Zoon”, „zendt” in de wereld, is Hij immers toch reeds als Zoon bij de Vader, en de Vader laat de Zoon van Zich uitgaan, zendt Hem in de wereld, laat Hem als mens van de Heiligen Geest ontvangen en uit een maagd geboren worden, en de Zoon brengt dat op de bepaalden tijd ten uitvoer, zoals Hij het in de eeuwige Vrederaad op Zich genomen heeft. Ware Hij niet als Zoon bij de Vader vóór Zijn zending in de wereld, vóór Zijn komst

in het vlees en Zijn geboorte uit Maria, dan kon Hij niet „gezonden” worden [*vgl. Joh. 17 vs. 18 en Joh. 10 vs. 36, Dien God geheiligd (uitgezonderd, bestemd) en (daarom alsdan als zoodanig) in de wereld gezonden heeft*], en ware Hij niet van eeuwigheid als Zoon bij de Vader en tegelijk met de Vader waarachtig en eeuwig God geweest dan had de wereld niet door Hem geschapen kunnen worden. Het is dus met de eeuwigen Zoon des Vaders, naar Zijn Wezen gelijk met de Vader, als met het eeuwige ongeschapen wezenlijke Woord Gods (*Joh. 1 vs. 1—3, 14*). dat de Zoon vóór Zijn geboorte uit Maria van eeuwigheid bij de Vader was, wordt door vele plaatsen der Schrift betuigd, *b.v. Joh. 3 vs. 13, 31; 6 vs. 33, 62; 8 vs. 23; 13 vs. 3, 16 vs. 28; 1 vs. 1, 18; 17 vs. 5; Ef, 4 vs. 9, 10; 1 Cor. 15 vs. 47*. (Opmerking: Zenden, van Christus de Zoon gezegd heeft dus niet eenvoudig dezelfde betekenis als van Apostelen, Profeten, enz.)

Maar dat deze eeuwige Zoon Gods, die waarachtig en eeuwig God is en blijft, ware menselijke natuur uit het vlees en bloed der maagd Maria door werking des Heiligen Geestes aangenomen heeft, dat is het juist wat wij moeten weten. Dat en hoe Christus de eeuwige Zoon Gods, waarachtig en wezenlijk God op Zichzelf is in het innerlijk Goddelijk Wezen, zijn en bestaan zelf, kan ons op zichzelf geen troost geven; maar dat Hij in ons vlees als Plaatsvervanger, Middelaar en borg voor ons verlorenen is gekomen, het ware zaad van David is geworden, geheel in onze toestand is geweest, en toch altijd is gebleven wat Hij was, namelijk de eeuwige Zoon en waarachtige God, en wel zó, als het tot het volbrengen van onze verlossing nodig was.

Want juist van het ogenblik af, dat Hij, Gods Zoon van eeuwigheid, in het vlees verschenen is, draagt Hij in Zijn Woord en bij Zijn Gemeente de Naam „Zoon”. Want hoewel Hij het van eeuwigheid was, hoewel ook van eeuwigheid het Raadsbesluit vaststond, dat de Zoon Gods zou geboren worden en een Zoon van Adam zou zijn, en hoewel Hij van de aanvang af als zulk een Zich aan Zijn gelovigen heeft geopenbaard en tot hen gekomen is in het Woord der belofte, ja, ook Zelf persoonlijk in tevoren aangenomen gestalte hun verschenen is, en met hen gesproken en God geopenbaard heeft, is toch de volheid der heerlijkheid der genade, die uit de Naam „Zoon” straalt, eerst toen geopenbaard, toen het klonk (*Luc. 2 vs. 14*):

Ere zij God in de hoogste hemelen, vrede op aarde, in de mensen een welbehagen, en toen er één met anderen betuigde (Joh. 1 vs. 14): En het Woord is vlees geworden en heeft onder ons gewoond en wij hebben Zijn heerlijkheid aanschouwd, een heerlijkheid als des Eniggeborenen van de Vader, vol van genade en waarheid.

Onder menigerlei Naam en in menigerlei gestalte was Hij aan de Vaderen geopenbaard en bekend; ook de Naam „Zoon” was hun niet verborgen (*2 Sam. 7 vs. 14; Psalm 2 vs. 7, Spreuken 30 vs. 4, Hosea 11 vs. 1*); doch zij verwachtten Hem als Dien, Die vlees worden moest en zou; maar in de volheid des tijds is Hij geopenbaard als Degene, Die vlees geworden is de vlees Gewordene. En toen Hij nu persoonlijk in ons vlees als Middelaar wandelde, is Hij als „Zoon” bekend gemaakt is de Naam „Zoon” verheerlijkt, en heeft Hij Zichzelf als „Zoon” gehandhaafd.

Toen Hij mens werd, heeft Hij niet opgehouden te zijn wat Hij was van eeuwigheid, en is Hij naar Zijn Goddelijke natuur niet een ander geworden, kon dat ook niet, Hij was en bleef de eeuwige Zoon en waarachtige God (*1*

Joh. 5 vs. 20, Joh. 17 vs. 3, Rom. 5 vs. 9). Maar — Hij ontledigde 6) Zich, zegt de Apostel; ofschoon Hij in de gestaltenis Gods was (voortdurend bestond, blijvende was, niet ophield te zijn, dus bleef), achtte Hij het geen roof Gode even gelijk te zijn, (pronk te er niet mee als met een buit), maar ontledigde zichzelf, doordien Hij de gestaltenis van een dienstknecht had aangenomen, zó geworden zijnde, dat Hij in gelijkenis der mensen was en in gebaren (houding) bevonden als een mens, vernederde Hij Zichzelf, enz. (de Heer werd vrijwillig tot knecht, de Zoon tot dienaar, de Wetgever stelde Zich onder de Wet).

Zó heeft Hij Zijn eigenlijk Wezen verborgen, Zich onthouden van het gebruik Zijner macht en heerlijkheid, — om het straks na volbrenging van Zijn werk als loon terug te nemen voor de arbeid Zijner ziel, Hij was en bleef waarachtig, eeuwig, almachtig God; Hij was Gods Zoon en toch tegelijk Zoon van Adam, Zoon van Maria, Davids Zoon en Heer, Maar Hij wilde — en wel om onzentwil, om ons te verlossen en te verzoenen — vrijwillig Zich ontledigende, niets anders zijn en hebben dan een mensenkind, een Zoon van Adam,

Adam was geschapen als een zoon Gods (*Luc. 3*). Dezen stand heeft hij verbeurd en is geworden een kind des toorns, Gode behaagde het in Zijn eeuwige vrije ontferming, de verloren zoon weer te brengen en daarvoor zorgde Hij van eeuwigheid. Want Hij had een eeuwigen Zoon, Die Hemzelf gelijk was; Dezen wilde Hij overgeven in Adams plaats en Hem laten worden wat Adam geworden was, opdat God door de eeuwigen maar Mens geworden Zoon de geschapen, maar gevallen verloren zoon weder zou krijgen, hem het leven en de stand als zoon weder zou geven en Zelf de eer als Vader weer zou krijgen, die de zoon Adam Hem had geroofd, en die de Zoon van Adam voor Adam en zijn kinderen zou wederbrengen.

Daartoe is Christus, de eeuwige Zoon des Vaders, in het vlees gekomen (*1 Joh.*) als het Zaad der vrouw (*Genesis 3*) en de Zoon der maag (*Jesaja 7 vs. 14, Matth, 1, Lucas 1, 2*).

Hoe was Hij nu de Zoon, toen Hij in ons vlees verkeerde? Zó als het noodzakelijk was tot onze verlossing. Had Adam Gode de eer geroofd door ongehoorzaamheid en feitelijk ongeloof, en zich zó van Zijn zoonschap beroofd, zo kon God Zijn eer slechts daardoor weder verkrijgen en de mens, die gevallen was, slechts daardoor weer ingezet worden in zijn rechten en stand als zoon, dat de Middelaar Christus in ons vlees Gode het geloof en de gehoorzaamheid aanbracht en vol deed. En omdat Hij Zich van hetgeen Hij had en was, ontdeed en het in geloof vasthield en in gehoorzaamheid verwierf, kon zoodanige verdienste van een vrijwillige gehoorzaamheid van een onschuldige ten goede komen aan een vreemde; d.i. Hij komt om als Borg en Plaatsvervanger voor een ander, voor Adam op te treden en Zijn verdiensten voor hem te verwerven.

Zo heeft dan Christus in de dagen Zijns vleses Zijn eeuwig God-zijn en Zoon-zijn niet ten toon gespreid, heeft het Zich niet aangematigd, da t Hij het zou zijn; Hij heeft het voor Zichzelf niet willen weten, heeft er voor Zichzelf geen gebruik van gemaakt; vrijwillig onthield Hij Zich daar van. Hij heeft het geleerd uit het Woord 7); heeft het, Zich houdende aan het Woord, door het geloof met worstelen verworven, vast gehouden door het geloof, bewaard door het geloof, en heeft zó als Zoon de Vader geëerd in het geloof aan het Woord

des Vaders en in de volkomen gehoorzaamheid en het doen van de wil des Vaders. Hij heeft vooreerst geloofd voor ons en dan verworven, dat Hij het geloof in ons werkte door de verworven Heiligen Geest, Hij is — toen Hij in ons vlees Zich aan alles onderwierp wat wij hadden en waren, plechtig van God Zelf door de Heiligen Geest van de Hemel af verklaard en geproclameerd als de Zoon Gods (*Matth. 3 en 17*). Hij is als Gods Zoon betoond, gemanifesteerd in de Geest (*Rom. 1 vs. 3*); maar heeft Zich nooit daarop beroepen, maar enkel gesteund op het Woord en het uit het Woord geloofd. (Zoals Hij dan ook Zijn discipelen — terwille van Wie toch de stem uit de hemel geschied was — geleerd heeft Zich aan het Woord te houden en Zich daarop te verlaten als op een nog vaster grondslag dan zelfs de stem uit de hemel *II Petr. 1*). Dat heeft Hij op grond van het Woord en met het Woord gehandhaafd, hoezeer Hij ook aangevochten werd; — stand gehouden heeft Hij, hoezeer ook alles tegen Hem was en het Hem betwistte, duivel, dood, zonde, hel, wereld.

Maar niet slechts voor Zichzelf heeft Hij bevochten wat Hij had en was en wat Hij nooit had opgehouden te hebben en te zijn, en waarvan Hij Zich niet behoefde te ontleiden, tenzij in vrijwillig er van afzien uit een eeuwige reddende zich ontfermende liefde terwille van een verlorene. Maar hij heeft dat alles gedaan voor ons, in onze plaats en ons ten goede, opdat wij weder tot kinderen en zonen mochten aangenomen worden om Zijntwille uit genade door het geloof, dat wij dus de aanneming tot kinderen ontvingen. Tot broeders wilde Hij ons gemaakt hebben, ons broeders noemen en zich daarover niet schamen (*Hebr. 2 vs. 12 v.v.*). Daarom geloofde Hij de Vader (*Hebr. 2 vs. 13a, vergelijk Psalm 18 vs. 3*). Daarom is Hij het vlees en bloed der kinderen, Zijner broederen, mede deelachtig geworden, opdat Hij door de dood, in welken Hij Zich in ons vlees voor ons begaf, dood en duivel zou overwinnen en van kracht beroven en ons dus uit het geweld van de dood en de duivel zou verlossen en uit de eeuwige verdoemenis zou redden en uit kinderen des toorns zou wederbrengen tot genade tot kinderen Gods, zulks alles uitwerkende in geloof.

Daarom prijst de Apostel de Godheid van dezen Enigen Middelaar (*Hebr. 1*) en Zijn waarachtige Mensheid (*Hebr. 2*), opdat wij vast geloven en vertrouwen, dat Hij onze Middelaar is en enkel aan Hem blijven hangen en aan Zijn genade. zo is Christus de Zoon Gods van eeuwigheid en is het gebleven, toen Hij in ons vlees was. Wat Hij was naar Zijn wezen, dat wilde Hij wederom zijn uit de genade des Vaders in geloof en gehoorzaamheid. En daarom werd Hij door de Vader zo geëerd, dat de Vader Hem, na Zijn gehoorzaamheid door doen en lijden, plechtig en openbaar verklaarde te zijn wat Hij was en zoals Hij Zich had staande gehouden. Dit verklaarde de Vader, doordien Hij Hem opwekte uit de doden (*Rom, 1*) en Hem zo wedergegeven heeft, waarvan Hij had afgezien (*Fil. 1 vs. 2*), de Naam des Zoons, die boven alle namen is.

En dat alles ons ten goede, opdat de Vader geëerd en de mens door het recht des geloofs verlost zij, opdat wij in Zijn Naam de knieën buigen en het door Hem verkrijgen en van Hem belijden, dat wij door Hem tot kinderen gemaakt zijn en in Hem hebben gerechtigheid en sterkte. (*Fil. 2 en Jesaja 45.*) zo dient dat dan alles tot onze eeuwige troost.

III.

Nu moeten wij voor ons zelf de troost van zoodanige heilzame leer overwegen. Wij kunnen God niet kennen dan alleen in de Zoon, en deze is in ons vlees gekomen. Dezelfde Apostel en Evangelist, die betuigt: „Wij hebben Zijn heerlijkheid aanschouwd, een heerlijkheid als des Eniggeborenen van de Vader, vol van genade en waarheid” (*Joh. 1 vs. 14b*) — zegt spoedig daarna: „Niemand heeft God ooit gezien. De Eniggeboren zoon, die in de schoot des Vaders is, Die heeft Hem ons verklaard.” (*Joh. 1 vs. 18*). En Hijzelf, de Zoon, zegt: „Niemand kent de Zoon dan alléén de Vader, en niemand kent de Vader dan alleen de Zoon en Wien het de Zoon wil openbaren.” (*Lucas 10 en vergel. Joh. 6 vs. 46.*) In dat opzicht was immers Mozes een schaduw van Christus, die de Vader aanschouwt van aangezicht tot aangezicht, en de Vader Hem juist evenzo.

In Hem openbaart zich de Vader, in Hem straalt het aangezicht des Vaders, in Hem aanschouwen wij het hart des Vaders. Want Hijzelf zegt: „Die Mij gezien heeft, die heeft de Vader gezien.” (*Joh. 14 vs. 9*) Aan Hem zien wij, aan Hem leren wij, hoe de Vader gezind is en welke gedachten Hij heeft jegens arme en verloren zondaren, en hoe het er daar boven in de hemel bij de Vader voor een verlorene uitziet. Hij heeft het voor ons uitgelegd en verkondigd, dat de wil des Vaders is het heil, de redding van de verlorene, en dat Hij, de Zoon, is gekomen om dezen wil des Vaders te volbrengen. En Hij verkondigt ons dat, opdat wij de boze gedachten aangaande God laten varen en goede gedachten aangaande Hem aannemen, dat er bij Hem niet toorn en grimmigheid is, maar enkel erbarming, eeuwige liefde en Vrije goedheid. Dat zien wij in de Zoon; want Hij is het evenbeeld van het Wezen des Vaders en de afglans van Zijn heerlijkheid. 8) (*Hebr. 1 vs. 1 v.v.; Joh. 1 vs. 14, Col. 1 vs. 15.*)

Voor wie is dat een levende troost, een woord des Levens, dat het Woord vlees geworden is en dat Zijn heerlijkheid is gezien een heerlijkheid als des Eniggeborenen van de Vader, vol van genade en Waarheid? Voor hem, die niets ziet dan zonde, vloek, toorn en ongenade, die het bij de Wet heeft gezocht, maar niets heeft gevonden dan verdoemenis en dood, die zich vleselijk voelt en God niet kan vinden en het toch niet kan uithouden, tenzij dat hij God heeft gevonden, dat hij met Hem verenigd is en met Hem in overeenstemming en gemeenschap; voor hem, die uit de Wet Gods door genadige ontdekking des Geestes heeft gekend, ervaren en geleerd, dat hij het kindschap en het leven heeft verbeurd, dat hij zichzelf in de verdoemenis en in de dood heeft gestort en nu niets anders voelt dan de rechtvaardigen toorn Gods.

Want het is een Evangelie, te vernemen: „Hij heeft hun macht gegeven Gods kinderen te worden, — die in Zijn Naam geloven.” (*Joh. 1 vs. 12, 13.*) Daarbij komen wij weder terug op hetgeen wij in ‘t begin uit de Catechismus hebben gezegd: „dat Christus alleen de eeuwige natuurlijke zoon Gods is, maar dat wij om Zijntwille tot kinderen Gods uit genade zijn aangenomen.” Want dat is de bijzondere troost uit de Godsnaam: „Zoon”. Zo moeten wij dan dit vooreerst weten en erkennen, dat wij van onszelven kinderen des toorns en

des duivels zijn en er in 't geheel geen recht, geen aanspraak op hebben, kinderen Gods te zijn of te heten, geen aanspraak hebben op genade. Voorts dit: dat wij terwille van de Eniggeboren Zoon tot kinderen Gods zullen aangenomen worden.

Maar gelijk het hart een opstandig en versaagd 9) ding is, zo begaan wij mensenkinderen deze tweevoudige zonde, dezen dubbelen gruwel voor God, ten eerste, dat wij ons het kindschap aan matigen, ons verbeelden en er ons iets op te goed doen, dat wij immers kinderen zouden zijn, bij God in genade en goed aangeschreven zouden zijn, en dat God verplicht zou zijn om ons aan te nemen, terwijl wij toch moeten erkennen, dat slechts Eén de Zoon, slechts Eén het geliefde kind en in genade is, in Wien de Vader een welbehagen heeft, Die al de wil des Vaders gedaan en Hem geloof gehouden heeft en door geloof Hem geëerd in Zijn Woord, — waartegenover wij ons niet mogen vermeten, uit onszelf ons „kinderen” en God „onze Vader” te noemen. Aan de andere zijde, waar wij uit Gods Woord vernemen en het getuigenis des Geestes in ons hart verkregen hebben, dat wij om Christus' wil in het geloof in Zijn Naam (niet: de kracht, maar) het recht en de macht gekregen hebben, Gods kinderen te worden in een nieuwe geboorte uit God — behoren wij toch God de Vader van onze Heere Jezus Christus in Zijn Woord en Zijn lieven Zoon te eren en alle verkeerde gedachten te laten varen, het de duivel, de wereld en de zonde niet gewonnen te geven en ons dat te laten betwisten wat Christus voor ons als een recht en een macht, een bevoegdheid in rechten heeft verworven, toegeëigend en verzegeld, dat wij Zijn kinderen zijn, — dat wij, — hoezeer ook alles tegen ons is en ons aanklaagt, het Woord niet loslaten, maar op grond van het Woord ons houdende aan het Eénige Kind, en het oog gericht op het Enige Kind, met vrijen moed zeggen en belijden ondanks zonde, duivel, hel en wereld, dat Hij de Vader is en wij Zijn kinderen zijn.

Want wij behoren toch niet op ons zelf te zien, maar op Dengene, die zichzelf voor ons gegeven heeft, opdat wij de aanneming tot kinderen zouden ontvangen, en Die ons bij de hand genomen heeft en voor het aangezicht des Vaders is getreden en gezegd heeft: „Ziedaar, Ik en de kinderen, die Gij Mij gegeven hebt.” [1, Dan). 10)

Onze troost, ons heil en onze zaligheid staat daar in, dat Jezus als een Kindeke, als een Zoon van Adam in ons vlees gekomen is, uit een maagd geboren, gekruist, gestorven en begraven, opgestaan en ten hemel gevaren — als wij het voor ons zelf van harte geloven, en aannemen als iets, dat ons verlorenen aangaat en om onzentwil is geschied, ons daarop verlaten, daarop vertrouwen, het met geestelijk verstand begrijpen, met het oog des geloofs zien, met de armen des harten aangrijpen en omvatten, — dat dit de Zoon Gods is en daarom in ons vlees gekomen is, opdat Hij met lichaam en ziel, ja, met Zijn Godheid zelf Zich in de bres zou stellen voor ons tegen zonde, dood en duivel. Als mijn hart daarop neerzinkt in zijn verlorenheid, dan ben ik geholpen; daar kan ik mij op verlaten, daarin mij troosten en zeggen: “Daar staat mijn God en mijn Heiland voor mij, — wie is het die verdoemt? Wie kan mij schade berokkenen? Wie kan mij iets doen? — Hij is de Zoon! Daartoe is Hij gekomen en mij gegeven. Hij is mijn leven, mijn heil, mijn gerechtigheid en zaligheid!”

O, wat is het toch, dat Johannes uitroept en prijst: „Ziet, hoe grote liefde ons de Vader gegeven heeft, namelijk, dat wij kinderen Gods zouden genaamd worden” (1 Joh. 3 vs. 1, 2) en: Hierin is de liefde Gods jegens ons geopenbaard, dat God Zijnen Eniggeboren Zoon gezonden heeft in de wereld, opdat wij zouden leven door Hem. (1 Joh. 4 vs. 9.)

Is Hij de Vader, dan zijn wij kinderen, en dan handelt Hij met ons, zoals een vader met zijn kinderen (Psalm 103) en zorgt voor ons als voor kinderen, dan komt Hij zelf op voor Zijn kinderen en leeft slechts voor Zijn kinderen, zoodat niemand ze uit Zijn hand zal kunnen scheuren (Johs. 10). Zijn liefde is toch machtiger dan alles en is een eeuwige liefde.

Wat is er daarom kostelijker, hoger, zaliger, heerlijker voor een arm mensenkind, dan van Godswege door de Heiligen Geest om Christus' wil uit het Woord daarvan verzekerd te zijn, dat hij een kind Gods is, hoewel een kind van Adam en in hem een kind des toorns en der verdoemenis van nature, — en hoewel schuldig aan de overtreding van alle goede geboden Gods, ook nog voortdurend geneigd tot alle kwaad en in zichzelf geheel zondig geaard— en daarom ook voortdurend door de zonde geplaagd, door de Wet verdoemd, door de duivel vijandig bejegend, voortdurend aan allerlei nood, ellende, lijden en aanvechting blootgesteld! — nochtans en toch een kind, een kind Gods!

Maar hoe kan ik dat weten, — hoe de troost daarvan bewaren? Als ik niet op mijzelf zie, maar enkel op dat enige Kind Jezus, hetwelk de Vader verheerlijkt en aan hetwelk Hij een zaad gegeven heeft en om wiens wil Hij, zoals Hij in Zijn Woord betuigt (waaraan ik mij heb te houden), mijn God en mijn Vader wil zijn en mij in genade wil aannemen, mij in Zijn Eniggeboren Zoon als kind wil aannemen en houden; — dus, als ik de ogen op Hem richt, op Hem mijn blikken vestig, — dat is: enkel geloof, — en in Hem de Vader aanzie. Immers Hijzelf de Zoon, die mijn Broeder wilde zijn en voor mij werd, zoals ik ben en wat ik ben, heeft God de Vader genoemd: *Zijn God en mijn God, mijn Vader en Zijn Vader!* Hij heeft mij toch geleerd, in Hem God toe te spreken: *Onze Vader! Mijn Vader!* (Matth. 6) En Hij heeft toch Zijn Geest van boven gezonden, door Wien wij roepen: *Abba, lieve 11) Vader!* (Rom. 8, Gal. 4).

Is Hij dan zó Vader geworden, dat Hij Zijn eigen Zoon niet gespaard heeft, maar Hem voor ons allen, niet voor allen hoofd voor hoofd, maar voor „ons allen”, d.i. voor allen die geloven (Joh. 1 vs. 12, Rom. 8 vs. 32) heeft overgegeven, — dan hebben wij daardoor niet alleen leven, vergeving van zonden, gerechtigheid en eeuwige zaligheid, d.i. de volkomen uitredding onzer ziel voor tijd en eeuwigheid, maar ook al het andere, alles wat voor dit leven, wat voor het lichaam ons van node is. *Want hoe zou Hij ons met Hem niet alle dingen schenken?* (Rom. 8 vs. 32.) zo is dan ook al het andere mede ingesloten. (Vergel. Heidelb. Catech. Vraag en Antw. 26 [Zondag 9] en Vraag en Antw. 120 [Zondag 46]).

Indien wij kinderen zijn, zo zijn wij ook erfgenamen en moeten met Christus alles beërven, — alles wat onze rijke hemelse Vader heeft.

Indien wij kinderen zijn, dan altoos naar de Vader heen! Voor alles en tegen alles! In allen nood, benauwdheid en gevaar! — dan kunnen wij nergens blijven dan bij de Vader, en zullen, evenals Christus tot de Vader is gegaan,

ook zijn waar Hij is: Zó heeft Hij gezegd, dat heeft Hij door Zijn gebed verkregen. Zó is het Zijn wil, zó is het de wil des Vaders!

Indien wij kinderen zijn, dan is Christus onze oudste Broeder, en wij in Hem, evenals in het kindsrecht zo ook in het erfrecht ingezet.

Ruben heeft zijn eerstgeboorte verspeeld, toen hij zijns vaders eer schond en zichzelf onbekwaam maakte. Juda is het, dien zullen zijn broeders loven. Zó hebben wij in Adam onze eerstgeboorte verspeeld, die wij hadden naar de Wet en het verbond der werken. De ware Juda, die tot erfgenaam is ingezet tot erfgenaam van alles en tot lossen en wederbrenger naar de belofte en naar het verbond der genade — Die zullen Zijn broeders loven! Zijn naam moet gezegend en alleen verhoogd zijn en eeuwig blijven!

Is onze eerstgeboorte verschoond en wedergebracht door het bloed van het Lam, d.i. door het bloed van de Eerstgeboren Zoon, — dan moet de verderver voorbijgaan en kan de Boze ons niet aan tasten; wij hebben het leven geërfd in plaats van de eeuwige dood.

Maar is Hij onze Broeder, dan is Hij ons in alles gelijk, omdat Hij ons heeft aangenomen en ons vlees en bloed is deelachtig geworden. Zo kent Hij ons ook door en door en weet barmhartig te zijn en getrouw, — en dienovereenkomstig weet Hij ons te vertegenwoordigen bij de Vader. Hij weet, hoe het ons te moed is; want Hij heeft alles ervaren en doorstaan,

Zo zal het dan ook daarbij blijven: „Die Hij tevoren gekend heeft, die heeft Hij ook tevoren verordineerd, den Beelde Zijns Zoons gelijkvormig te zijn, opdat Hij de eerstgeborene zij onder vele broederen” (*Rom, 8 vs. 29*)

Een nieuwe naam hebben zij verkregen, welke niemand kent, dan die hem ontvangt. (*Openb. 2 vs. 17.*)

Zij hebben die verkregen uit de Naam, Die boven alle namen is (*Fil, 2*), en van welke gepredikt wordt: „En de zaligheid is in geen anderen; want er is ook geen andere naam de mensen gegeven, waarin zij zullen zalig worden, dan de Naam van Jezus Christus van Nazareth (*Handel. 4 vs. 12, 10*), van Wien Johannes getuigt: Doch wij weten, dat de Zoon Gods gekomen is en heeft ons het verstand gegeven, dat wij de Waarachtige kennen; en wij zijn in de Waarachtige, namelijk in Zijn Zoon Jezus Christus. Deze is de waarachtige God en het eeuwige leven,” In Zijn Naam alleen kunnen wij God kennen, in Zijn Naam alleen mogen wij God „Vader” noemen, in Zijn Naam alleen tot God bidden. Hij is de Bewerker van al onze zaligheid.

Wilt gij dus leven hebben, gij die verloren zijt en met de dood worstelt: — het, leven is in Zijn Zoon! (*1 Joh. 5 vs. 11, Joh. 1 vs. 4*): zoals van Hem onze God, Koning en Heiland geschreven staat (*Ps. 72 vs. 14*): „Hij zal hun ziel van list en geweld bevrijden en hun bloed zal dierbaar zijn in Zijn ogen” — zó gaat ook van Hem Zelf uit de uitnodiging aan alle armen en ellendigen (*Matth. 11 vs. 28—30*): „Komt herwaarts tot Mij allen, die vermoeid en belast zijt” enz. en (*Openb. 21 vs. 6*): „Ik zal de dorstige geven uit de Fontein van het Water des Levens voor niet.” (*Vergel. Openb. 22 vs.*

17b, Joh. 7, Jes. 55)

II

CHRISTUS, DE ENGEL DES HEEREN

Liefelijk, troostrijk, levenwekkend is het te vernemen wat wij niet maar eenmaal maar herhaalde malen in de geschiedenis van Abraham lezen: En de Heere verscheen aan Abraham. Als men in aanvechting is, in het duister en in het donker wandelt, en er verschijnt aan iemand geen licht des levens, en als men veel nood heeft doorstaan, ja, dan leert men er acht op te geven; dan is het voor iemand een kostelijke vondst, ja niet anders dan een licht des levens, dat opgaat midden in de duisternis. (*Ps. 97 vs. 11, Ps. 112 Vs. 4; Jes. 50 vs. 10.*) Zó ervaart men: Leven is in het licht, en het leven is het licht der wereld. (*Joh. 1*)

Is het niet zo, wanneer er op eens staat: „Toen verscheen de Heere,” dat Hij Zich tevoren verborgen heeft gehouden, en men Hem niet heeft gezien? En hoe is het dan de arme en ellendige te moede, als de Heere Zich heeft teruggetrokken, als Hij Zich op een afstand houdt en terug treedt! En wederom: „Hoe wordt het iemand te moede, als na een langen en duisteren nacht de Heere verschijnt, het licht eensklaps de dichte wolken doorbreekt, de Zon der gerechtigheid, de Levenszon weder op gaat, het Aangezicht Gods in Christus Jezus weder om in de heerlijkheid der genade blinkt!

‘Wat heeft men, als God ver is, als Hij Zijn Aangezicht verbergt, als Hij heeft opgehouden te spreken, als Hij opgevaren is van de mens tot wie Hij heeft gezegd: *Ik ben uw God, uw heil, uw leven!* Ach, men is alleen, men ziet zich in de woestijn, en in de eenzaamheid, men voelt zich in de verlorenheid, zijn verschrikkelijk niets, zijn dood, Ja, men heeft het goede Woord; maar wat kan een mens met het Woord beginnen? Kan een dode ook zijn ledematen bewegen, zich verroeren, het Woord handhaven? En of het ook in het hart leeft ook ongezien en onbewust, of het zaad van het eeuwige leven ook niet verdelgd en niet verstikt kan worden, — en of er, — juist omdat er leven in de dood geworpen is, — een worstelen van het leven naar het leven heen en naar de God des levens heen — aanwezig is: — wat er gevoeld en ervaren wordt — is toch enkel ellende, zonde, nood en dood!

Maar de eeuwig trouwe Bondsgod, — als Hij Zich eenmaal met een mens heeft verbonden, — Hij vertoont Zich weder, of Hij Zich ook voor een wijle onttrekt. (*Jes. 54*). Hij wil tot ons komen en woning bij ons maken. Hij, onze God en Heiland heeft het gezegd (*Joh. 14 vs. 23*). Maar Hij woont zó bij ons, dat, terwijl Hij werkelijk in ons hart als in een tempel blijvende woning heeft genomen (*1 Cor. 6*), Hij op de andere zijde telkens van nieuws intrekt, ons telkens weer opzoekt, bezoekt met Zijn genade, naar ons omziet in Zijn ontferming. Want Hij heeft ook gezegd: „Wie Mij lief heeft, die zal van Mijn Vader geliefd worden; en Ik zal hem liefhebben, en Ik zal Mijzelf aan hem openbaren” (*Joh. 14 vs. 21*), hem wederom verschijnen, Mij voor hem duidelijk zichtbaar maken. Hij houdt Zijn Woord, en hoe dikwijls Hij zich ook verbergt, des te heerlijker verschijnt Hij weer. Juist dat „Hij verscheen” is

een waar maken en een vervulling van die belofte: „Ik wil Mij aan hem openbaar maken.”

Zó is God van het begin der wereld af met Zijn gelovigen, Zijn heiligen, Zijn uitverkorenen om gegaan. Hij blijft voor hen te allen tijde dezelfde en betoont Zich steeds als dezelfde. Maar wegens de veelvuldige nood, de veelvormige ellende van Zijn mensenkinderen openbaart Hij Zich in verschillende gedaante, zoals wij ook van de Heere Jezus lezen (*Marcus 16 vs. 12*): „En na dezen is Hij geopenbaard in een andere gedaante.”

Maar hoe openbaart God Zich nu aan de mensen? In Zijn Zoon, in Zijn Woord, door Zijn Geest. Van den beginne af heeft Hij Zijn volk, Zijn Gemeente, Zijn Kerk gehad, die Hij voor zichzelf heeft geschapen, die naar Hem hoort en door Zijn Woord en Geest wordt geregeerd. Aan haar heeft Hij Zich te kennen gegeven in Zijn Zoon; Hij is haar God en Zaligmaker geworden in Zijn Zoon, — Hij heeft haar verlost in Zijn Zoon, heeft woning genomen in haar in Zijn Zoon en Geest, — en verkeert met haar in Zijn Zoon, Die Mens worden moest en Mens geworden is.

Als wij nu lezen in *Hebr. 1 vs. 1*: „God voortijds veel maal en op velerlei wijze tot de Vaderen gesproken hebbende door de profeten, heeft in deze laatste dagen tot ons gesproken door de Zoon,” — dan volgt daaruit niet, dat Hij niet vroeger ook door de Zoon gesproken, Zich geopenbaard zou hebben en verschenen zou zijn, of dat Degene, door Wien God van de aanvang af tot de Vaderen heeft gesproken, niet Dezelfde zou zijn als de Zoon. Er is hier sprake van de Zoon, die in het vlees verschenen is; in deze gestalte heeft Hij door de Zoon slechts in de laatste dagen tot ons gesproken; maar in een andere gestalte heeft Hij ook tevoren door de Zoon gesproken. Want afgezien daarvan, dat de Geest van Christus in de Profeten was (*1 Petrus 1 vs. 10, 11*; *Gal. 4 vs. 6*) en zij door de Heiligen Geest, de Geest van Jezus Christus het Woord ontvingen, en dat het dus Christus, de Zoon des Vaders is, Die door de Geest in de Profeten tot de vaderen sprak, — is het te allen tijde slechts de Zoon geweest, in Wien de Vader Zich openbaarde, in Wien Hij tot de gelovige vaderen en tot de profeten kwam en met hen sprak, namelijk niet alleen in het Woord der belofte, maar ook op persoonlijke wijze, in een aangenomen gestalte, en naar de mate van de tijd der ontwikkeling van de belofte, voordat de volheid aanwezig was, niet zo onder de Naam des Zoons, welke Naam voor de volheid des tijds voor behouden was, om in de volle heerlijkheid der genade te worden geopenbaard, — maar onder een andere Naam, en deze Naam is — de Engel des Heeren.

God kan Zich niet onmiddellijk aan de mens openbaren, niet in onmiddellijke gestalte in Zijn eigenlijk rein Goddelijk Wezen tot de mens treden — dat duldt Gods Majesteit niet, en de mens zou verteerd worden — het aanschouwen der Heiligheid zou hij, daar hij stof, aarde en as, daar hij zondaar, mens, vlees is, — niet kunnen verdragen. Dat weet men, als men zich als zondaar voelt, — dan leert men wat het Woord is, dat God alle en in het Woord tot ons spreekt en komt. Er is dus nodig een bemiddeling, een gestalte, die in 't midden treedt. En daar God Zich naar Zijn eeuwige ontferming wilde nederbuigen tot arme mensen, Zich met hen wilde inlaten, met hen wilde verkeren en spreken van genade en van vrede, van verlossing, van gerechtigheid en eeuwig leven, van zaligmakende kennis Gods, Zich dus wilde openbaren, niet tot de dood, om te verteren, maar ten leven, heeft Hij

de Zoon daartoe besteld. En daar nu God Zich openbaart in de Zoon, in het Woord en in Zijn Engel — dient dat alles tot verheerlijking van het Woord, dat God tot ons spreekt. zo openbaart Zich dan de Vader in de Zoon, Die Zich daartoe hult in een gestalte, die de mens vermag te verdragen en te vatten. Daarom is juist de Zoon altijd de Openbaarder van de Vader en heet daarom in 't bijzonder het „Woord” en Degene, in Wien de Naam Gods is, d.i. de volheid der volmaaktheden Gods is, naar Zijn openbaring. Maar voordat Hij in ons vlees kwam en in gelijkheid der mensen, in doen en laten werkelijk als een mens bevonden, in alles aan Zijn broeders gelijk geworden, van wie Hij vlees en bloed had aangenomen, — verscheen Hij niet slechts in het Woord der Belofte, waardoor Hij van tijd tot tijd als Eerstgeboren Zoon in de wereld werd ingebracht (*Hebr. 1 vs. 6 vergel. Ps. 97 vs. 7 12*) en *Genesis 18 vs. 10; 17 vs. 19; 21 vs. 1 vv. Rom. 9 vs. 7—9*), maar ook in een aangenomen voorbijgaande gestalte, waardoor tegelijk voorafgeschaduwd werd Zijn toekomstige waarachtige volledige Menswording, die zich ondertussen in het Woord der belofte ontwikkelde.

Ofschoon Hij nu als zoodanig reeds bekend was onder de Naam des Zoons (*2 Sam. 7 vs. 14 verg. Hebr. 1; Ps. 2 vs. 7 verg. Hebr. 1; Hoséa 11 vs. 1 verg. Matth. 2; Spr. 30 vs. 4*), was toch Zijn gewone naam „Engel des Heeren” en verscheen Hij als Engel des Heeren.

Zoals nu uit de nederheid van Christus in dienstknechtgestalte steeds naar voren blinkt Zijn Goddelijke hoogheid, zien wij juist ook uit deze Naam, dien Christus draagt, de genade Gods in Christus Jezus, en zij verheerlijkt zich daarin wederom op bijzondere wijze tot onze troost.

„Engel” is de naam van een schepsel en betekent , of „gezant”, en duidt iemand aan, die een boodschap brengt of een dienst verricht in opdracht van één die hoger is, zijn heer — namelijk van God.

Engelen zijn en heten die talloze geesten in de hemel, die God heeft geschapen tot Zijn verheerlijking en bestemd tot de dienst der mensen, — zij zijn geschapen wezens, gediensstige geesten, met grote heerlijkheid toegerust, machtig, maar niet almachtig, van hoge wijsheid, maar niet alwetende. Wij lezen van hun wezen en bestemming *Hebr. 1 vs. 14: Zijn zij — de engelen — niet allen gediensstige geesten, die tot dienst uitgezonden worden om dergenen wil, die de zaligheid beërven zullen?* Zij zijn dus niet alleen als schepselen, als creaturen, die God gemaakt heeft, maar ook als gezanten en boodschappers in de dienst Gods, — geringer dan Hij, die ze gezonden heeft en hun op dracht gegeven heeft, hoewel zij hoger en meer volmaakte wezens zijn dan de mensen (*Job 4 vs. 18, 19; 15 vs. 15, 16*).

Wat is dus hun bestemming? Zoals de rijkswet Gods is: De meerdere zal de mindere dienen, zo zijn deze hoge hemelvorsten, deze machtige, geweldige geesten aan de nederige, arme, zwakke mensen tot dienaren en helpers toegevoegd, en dezen dienst te verrichten naar de hun van God aangewezen plaats is evenals hun Plicht, hun zaligheid. Dien dienst verrichten zij snel, bereid willig, ijverig, met vuur. (*Ps, 104, Jes. 6*). Dat zij daartegenover zich aan dezen dienst niet wilden onderwerpen, niet op het kleine wilden letten, niet wilden kinderen bewaren en behoeden, was de hoogmoed, de val en het ongeluk der boze engelen. Beide dingen zijn leerrijk voor ons mensen kinderen en dienen ons niet alleen tot troost maar ook tot lering (*Matth. 6 vs. 10*), en zij leren ons buitendien er iets van begrijpen wat het wil zeggen, dat

Christus Engel wordt genoemd ofschoon Hij niet een engel en in 't algemeen geen schepsel is, maar God, Heer en Schepper van alle engelen, waarom Hij ook heet: *Heere der heirscharen*. Daar om straalt ook reeds daarin de heerlijkheid der genade naar voren, dat de Heere der hemelse heirscharen Zich zó wilde vernederen, dat Hij een engel wilde heten en dus niet wilde heersen maar wilde dienen (*verg. hier slechts Job 33 vs. 23*), ja Zich wilde vernederen beneden de engelen *Ps. 8 vs. 6, Hebr. 2 vs. 7, en Matth. 26 13*), *Ps. 40*.

De naam „engelen” wordt echter ook aan de herders en leraars in de Gemeente des Heeren gegeven, die Hij gezonden heeft en zendt om het Woord te prediken (*Openb. 2, vs. 1, 8, 18; 3 vs. 1, 7, 14, Mal. 2 vs. 7; verg. Jes. 52 vs. 6, 7; 2 Cor. 5 vs. 20*).

Maar doordien de Eniggeboren Zoon van God de Vader, Die God, Schepper en Heere is over alle dingen, — dezen Naam (naar Zijn dienst, die daaraan beantwoordt), heeft willen aannemen, die anders slechts Zijn dienstknechten dragen, die toch voor Zijn Heilige Majesteit verteerd worden (*Job 4 vs. 18, Jes. 6*), openbaart Hij daarin de heerlijkheid der genade, de hartelijke barmhartigheid van God de Vader en de vrijwillige liefde van de Zoon.

Want Hij, de Zoon, is in het huis, en dus hoger dan al Zijn knechten (*Hebr. 3 vs. 2—6, waar Hij als Zoon des huizes tegenover de knecht, Mozes, gesteld wordt*) en regeert in eeuwigheid over alles als Heere in eenheid met de Vader en de Heilige Geest. Toch heeft Hij ons ten goede Zich willen laten „zenden”, en willen komen als een bode en dienstknecht des Vaders om al de wil Gods tot heil te verkondigen, te doen en te verrichten, Zich geheel voor ons arme mensen over te geven, om de blijde boodschap, het Evangelie des vredes te brengen. Hij heeft willen komen niet alleen om de wil des Vaders van onze verlossing als Profeet en Leraar te openbaren als een heraut, maar ook om dezen wil als een dienstknecht te vervullen als Hogepriester en uit te voeren als Koning.

Dat Hij, hoewel Hij de Zoon was en bleef, toch zulk een engel en gezant werd, die door de Vader werd gezonden en dientengevolge in de wereld kwam om de wil des Vaders tot heil der verlorenen uit te voeren, lezen wij dikwijls in het Evangelie van Johannes en elders (*b.v. Joh. 3 vs. 17, 34; 4 vs. 34; 5 vs. 30, 36, 37; 6 vs. 57, 38, 39, 40; 7 vs. 16; 10 vs. 36; 12 vs. 49; 17 vs. 3, 8, 18, 21; Rom. 8 vs. 3; Gal. 4 vs. 4; Jes. 61 vs. 1, 2 — Joh. 1 vs. 9, 11, 15, 30; 3 vs. 13, 19; Marc. 1 vs. 35 Vgl. Jes. 61 vs. 1 vv. met Luc. 4 vs. 17 vv.; Ps. 40 vs. 7, 8, 9 verg. Hebr. 10 vs. 5*.)

Hetzelfde zegt ook de Naam, dien Hij bij de profeten draagt, „Knecht” en wel op bijzondere en onderscheidende wijze „de knecht des Heeren” *Verg. Fil. 2. — (Jes. 42 vs. 1, 19; 49 vs. 1, vv. 5, 6; 50 vs. 4—10; 52 vs. 13 vv. en 53; 61 vs. 1 vv., 63; Zach. 3 vs. 8; 6 vs. 12; Ps. 40vv.)*, als hoedanig Hij geheel van de Vader afhankelijk was, (*Jes. 42 vs. 18, 19; 50 vs. 4—9; 49 vs. 1, 2, vv.*)

En omdat Christus door het Woord der belofte in het Volk was, maar Zich nog in de ontwikkeling bevond wat de openbaring in 't vlees aangaat, wordt van Hem Zijn Naam ook overgedragen op het volk Israël, of het volk Israël wordt in Hem, zoals Hij in het volk was, „Zoon Gods” (Hosea en „Eerstgeboren Zoon (Hos. 14)) en „knecht Gods” genoemd (*Jes. 44 vs. 1, 2, Jeremia 30 vs. 10. 15*))

Gelijk Christus nu „Engel” heet en in de meest volmaakten en hoogste zin het ambt van een Engel heeft overgenomen, zo heeft ook Hij, evenals de engelen, geen wil, geen eigen wil, maar des Vaders wil is Zijn wil; dezen wil te doen, heeft Hij Vrijwillig op Zich genomen (*Ps. 40 vs. 7 vv. Fil. 2*), en dat is Zijn zaligheid, Zijn leven, Zijn spijsje, Zijn door Hem zelf vrij gekozen plicht en Zijn zaligheid. Want Hij Zelf zegt: Mijne spijsje is, dat Ik doe de wil desgenen, die Mij gezonden heeft, en Zijn werk volbrengende (*Joh. 4 vs. 34*); en: Ik zoek niet Mijn wil, maar de wil des Vaders, Die Mij gezonden heeft (*Joh. 5 vs. 30, 6 vs. 38 Verg. Ps. 40 vs. 7, 8 en Hebr. 10 vs. 5 vv.*)

Daarom bidt Hij ook in de uiterste aanvechting nog: „Vader, niet Mijn wil maar Uw wil geschiede”, of: „niet gelijk Ik wil maar gelijk Gij wilt” (*Matth. 26 vs. 39; Luc. 22 vs. 41 (verg. Jes. 49 vs 4)*). En gelijk Hij deed, zo leerde Hij ook Zijn discipelen te doen, te bidden en te leren naar het voorbeeld der engelen. (*Matth. 6 vs. 9 verg. hier bij Heid. Cat. Vr. 124 Zondag 49*). De wil des Vaders echter, waartoe Christus om dien te doen gekomen is, is het heil, de redding van wat verloren is. (*Joh. 6 vs. 39, 40; 10 vs. 17*).

Zo heeft dan Christus als Knecht en Engel des Heeren in vrijwillige vernedering van Zichzelf, zo als Hij, de Wetgever, als Middelaar en Mens in onze plaats, Zich vrijwillig onder de Wet geplaatst heeft, boven welke Hij stond, Zich ook onderworpen (*Fil. 2*) aan de door Hem gegeven Rijkswet: de meerdere zal de mindere dienen, zoals Hij, ofschoon de Heer en Gebieder, van Zichzelf zegt: „Des menschen Zoon is niet gekomen om gediend te worden maar om te dienen en Zijn leven te geven tot een rantsoen voor velen.” (*Matth. 20 vs. 28; Joh. 13 vs. 4 vv.; Fil. 2 vs. 7*.)

Evenals Hij nu het ambt van een engel of die naar op Zich genomen had en op de tijd, door de Vader bestemd Zich als knecht en bode liet „zenden” en „kwam”, in welken tijd van Zijn inzijn in het vlees Hij dan bijzonder de naam „Zoon”, (zoowel „Gods Zoon als „menschen zoon”) droeg, zó droeg Hij vóór Zijn komst in het vlees, Zijn menswording, in ‘t bijzonder de Naam „Engel des Heeren”, maar zó, dat het openbaar is, dat Hij is de Heere van de hemel Zelf, zodat daaruit blijkt Zijn eeuwige Godheid. Maar beide keren was Hij de Gezant Gods aan Zijn Gemeente (*vgl. Jes. 42 vs. 1 met Matth. 3 vs. 17 en Matth. 17 vs. 5*).

Intussen heet Christus — en hier blijkt het wezenlijke onderscheid — niet eenvoudig „engel” of „een engel des Heeren”, maar op bepaalde en onderscheidende wijze „de Engel des Heeren”. Ofschoon Hij dus de Naam „Engel” draagt, is Hij toch naar Zijn natuur en Zijn Wezen niet een engel (de engelen zijn Zijne schepselen); maar Hij heet „Engel”, vanwege Zijn Middelaarsambt, waarvoor Hij door de Vader is gezonden, om het te verrichten. En wanneer er met dezen Naam toch ook wordt aangeduid Zijn niet hoge stand, daar Hij gezonden werd tot heil van hen, die de zaligheid door Hem zouden beërven, — dan blijkt daaruit juist des te meer Zijn Goddelijke hoogheid. Want niet alleen verricht deze Engel een ambt en werk, dat voor alle werkelijke, geschapen engelen te hoog, te groot en te zwaar is, maar deze Zijn Naam zelf onderscheidt Hem immers van alle andere engelen, en er wordt van Hem gesproken zoals er van geen engel gesproken wordt, Hij heet dus „de Engel” naar Zijn ambt, Zijn dienst, Zijn zending, die boven allen dienst en alle ambt der engelen verheven zijn, — maar is niet een engel

— naar Zijn natuur en Zijn wezen. (*Verg. Hebr. 1 vs. 5, ook Ps. 2 vs. 7, Ps. 110 vs. 1*).

Uit alles wat wij van deze „Engel des Heeren” lezen, blijkt dat Hij geen geschapen engel, maar dat Hij de Schepper -engel, de Wezens-engel, de Aangezichts-engel, de Openbarings-engel is. Het geheel ligt reeds daarin uitgesproken, dat deze „Engel des Heeren”, of „Engel van Jehovah” ook ronduit zelf „Jehovah” of „Heere”, ook „Engel Gods” en „God” genoemd wordt, zo dat beide Namen met elkander afwisselen en de één voor de ander gezet wordt; — dienovereenkomstig spreekt de Schrift van de Engel van Jehovah niet anders dan van Jehovah zelf. Dat ontmoeten wij op alle plaatsen, waar er van dezen Engel des Heeren sprake is en elke plaats geeft dus vanzelf te kennen, of er de Engel van alle engelen of ergens een andere, geschapen engel bedoeld is.

Maar het zou te ver voeren alle plaatsen na te gaan en bij elke plaats afzonderlijk aan te tonen, wat wij er uit moeten opmaken tot verklaring van de Engel des Heeren. Het zal voldoende zijn enige van de voornaamste plaatsen uit te leggen en de overige slechts aan te halen.

Het feit op zichzelf, dat Christus vóór Zijn menswording reeds van de beginne aan en wel als Heere of Jehovah aan de vaders is verschenen, met hen heeft gesproken en verkeerd, behoeven wij hier op grond van Gods Woord in de geschriften van Mozes en de Profeten en naar het getuigenis der Apostelen slechts te vermelden **16**), daar wij later op de Naam Jehovah of Heere in ‘t bijzonder zullen terugkomen; in hetgeen hier onmiddellijk volgt hebben wij alleen zulke plaatsen, waar er sprake is van de Engel van Jehovah of van de Engel des Heeren.

Niet overal is de engel des Heeren: Christus; dikwijls verschijnen de geschapen engelen, Maar ‘t is niet moeilijk te onderkennen, wie het telkens is. De overweging der bepaalde plaatsen zelve, waar Christus als Jehovah verschijnt, zal ons de uitleggingsregel aan de hand doen, die Luther aldus uitdrukt: „Zo dikwijls als de Schrift een verschijning vermeldt als *Gen. 18*, en zo dikwijls duidelijk gezegd wordt: de Heere (Jehovah) verscheen, verstaan wij onder de Heere niet een (geschapen) engel, maar de Zoon Gods, Die mens zou worden, namelijk onze Heere Jezus Christus, Die waarachtig God is en waarachtig mens.” En het zelfde geldt nu ook van die plaatsen, waar Christus als Engel van Jehovah of de Engel des Heeren tegelijk als Jehovah verschijnt.

Zulke verschijningen nu van de Engel des Heeren vinden wij in de geschiedenis van de vlucht van Hagar vóór de geboorte van Ismaël, toen zij reeds zwanger was (*Genesis 16*), in de geschiedenis van het wegdrijven van Hagar met haar zoon (*Genesis 21*); bij het offeren van Izak (*Gen. 22*), bij de vlucht van Jakob in Bethel (*Gen, 28 vs. 11 vv.; verg. Gen. 31 vs. 11, 13*), bij de worstelstrijd van Jacob aan het veer van de Jabbok (*Gen. 32 vs. 24 vv., 28—30 verg. Hoséa 12 vs. 4, 5 en Genesis 35 vs. 9—15 en Gen, 48 vs. 15, 16*); bij Mozes in Midian (*Exod. 3 vs. 2 vv. verg. vs. 4 en 6, en H. 4 verg. Hand, 7 vs. 3, 30, 31, 33 en Hebr. 12 vs. 25*) bij de uittocht uit Egypte (*Exod. 14 vs. 19*), bij de tocht door de woestijn (*Exod. 23 vs.*

20—23 en 32 vs. 34, verg. Num. 20 vs. 16 en Jes. 63 vs. 9, 1 Cor, 10) vóór de verovering van Jericho (*Joz. 5 vs. 13—15 Verg. 6 vs. 2*), bij de Richteren (*Richt. 2 vs. 1—4*), Gideon (*Richt. 6 vs. 11, 14, 18, 20, 22, 24*), Manoah (*Richt.*

13 bijz. vs. 3, 6, 9, 13, 15, 16, 17, 18, 21 verg. Exod. 3 vs. 14, Gen. 32) bij Zacharia in het gezicht (*Zach. 1 vs. 9, 11 vv. Verg. Openb. 22 vs. 16 en Marcus 1 Zacharias 3 vs. 1 vs.*); in de belofte van Christus en Johannes bij *Maleachi (3 vs. 1)*.

Zien wij nu in 't bijzonder om te beginnen op de eerstgenoemde verschijning van de Engel des Heeren aan Hagar op haar Vlucht (*Gen. 16*).

Wij lezen daar Vooreerst (*vs. 7*): De Engel des Heeren vond haar — Hagar — d.i. trof haar aan, kwam tot haar, trok zich haar lot aan en sprak met haar (*vs. 8 vv.*), gelijk immers God zulk een God is, Die Zich het lot der armen en hulpelozen aantrekt ondanks hun onwaardigheid. Ofschoon Hagar Hem niet zegt, waarom zij voor haar vrouwe gevlucht is (*vs. 8*), geeft de Engel des Heeren (*vs. 9*), die de zaak doorziet (verg. van de Heere Christus: „Hij wist wat in de mens was” en *Joh. 1 vs. 49, 2 vs. 25*) —, als een wijs en rechtvaardig en tegelijk goedertieren rechter haar een bevel, dat haar op haar plaats wijst (*vs. 9*). Zoals namelijk een engel geen eigen wil heeft, maar op zijn plaats en in zijn hem aangewezen dienst blijvende alleen in de wil van Dengene Die boven hem staat leeft en Dien in onderworpenheid gehoorzaamt, vermaant hier de Engel des Heeren Hagar, daar te blijven waar zij behoort, zich volgens haar plicht te onder werpen, zich niet aanmatigend te gedragen, ook niet weg te lopen. Dat is een oordeel naar recht en gerechtigheid, naar waarheid in liefde. Wat nu verder volgt geeft ondubbelzinnig te verstaan, dat het God de Heere Zelf is, Die hier spreekt en verschenen is. Want ten eerste geeft de Engel des Heeren een belofte, hetgeen alleen God kan doen, en wel in Zijn eigen Naam, geheel van Zich uit, niet maar slechts in opdracht en in de Naam van God, Die Hem zou gezonden hebben enkel om zulks aan te zeggen. En wel belooft Hij Zelf haar iets wat alleen de Almachtige God niet slechts weten, maar ook scheppen en geven kan, Wij kunnen de woorden dus niet opvatten als woorden van een door God gezonden, geschapen engel, b.v. van Gabriël gesproken als in *Matth. 1 of Lucas 1*. Want de Engel des Heeren zeide hier (*vs. 10*) van Zich Zelf, dat Hij het zou doen; Hij spreekt in de Eerste Persoon, in Eigen Persoon; zó spreekt nooit een geschapen engel in hetzelfde geval, wanneer hij over God spreekt, maar alleen in de Derde Persoon, als over zijn Heer, in wiens opdracht hij verschijnt: „Hij zal” — enz. of hij voegt er, zoals de Profeten ook doen, een „spreekt de Heere”, of „is het Woord des Heeren” tussen. Een geschapen engel spreekt slechts als aankondiger van wat God doen wil en belooft niet als een, die zelf belooft en tot stand brengt. Nu is echter juist het werk, dat de Engel hier Zichzelf toeschrijft en belooft te doen, een bij uitsluiting Goddelijk werk. Vermeerdering van het zaad te beloven en te geven is enkel Gods zaak (*zie slechts Ps. 113 vs. 9, Ps. 128 vs. 3, 4. Genesis 1 vs. 28*), vooral bij een onvruchtbare (*Ruth 4 vs. 13, Genesis 17 vs. 15, 16, 18 vs. 10 vv.*). Verder (*vs. 11*) onderscheidt zich de Engel des Heeren van Jehovah de Heere op dezelfde wijze als bij *Zacharia 3 vs. 2*, en als Jehovah van Jehova, d.i. de eerste Persoon der Goddelijke Drieëenheid van de tweede, God de Vader van God de Zoon wordt onderscheiden (*Gen. 19 vs. 24 verg. Joh. 10 vs. 30, 14 vs. 9—11, 1 Joh. 5 vs. 7 en elders*).

Dat nu deze Engel des Heeren werkelijk „God”, de „Heere” „Jehova” Zelf is, als zoodanig Zich heeft geopenbaard en te kennen gegeven, en door Hagar zelf als zoodanig erkend en genoemd is, geeft zij zelf duidelijk genoeg in haar

woorden (*vs.* 13) en in haar handeling (*vs.* 14) 17) te verstaan. Hoe verschillend ook der plaats (*vs.* 13) vertaald wordt, allen zeggen toch, dat de eeuwige, waarachtige, levende, heilige en barmhartige God Zichzelf aan Hagar heeft geopenbaard in de heer heerlijkheid van Zijn genade. Zelfs Joodse uitleggers verklaren, dat het „Woord des Heeren” tot Hagar heeft gesproken en dat de heerlijkheid des Heeren haar is verschenen, of dat zij de „Naam van het Woord des Heeren”, Die zich aan haar had geopenbaard, heeft aangeroepen (verg. *Exod.* 23 *vs.* 20 *vv.*). In ‘t algemeen kunnen zelfs de Joodse uitleggers, ofschoon de meesten het zoeken te vermijden om de zo dikwijls voorkomende „Engel van Jehovah” tegelijk Jehovah Zelf te laten zijn, er toch niet buiten te erkennen, dat dezen in innigste, onafscheidelijke gemeenschap met elkander staan. Enigen zeggen zelfs ronduit, dat het geen geschapen engel maar de Verlosser Engel (Engel-Goël) is. (*Verg. Gen.* 48 *vs.* 16 en *Job* 33 *vs.* 15—23).

Nog Verder opheldering geeft ons de verschijning van de Engel des Heeren hij de uitwerping van Hagar (*Gen.* 21). Toen Hagar in de woestijn haar versmachtende knaap weggelegd 18) (*vs.* 15) en zich in haar smart verwijderd had (*vs.* 16), verhoorde God de stem van de knaap (*vs.* 17; *verg. Matth.* 23 *vs.* 37) 19). En de Engel Gods (elders: Engel des Heeren) riep van de hemel. Onmiddellijk dringt door tot de onzichtbare God, tot in het hart Zijner erbarming, de hartschreeuw van de hulpeloze, namelijk van het kind. En in de Bemiddelaar en Openbaarder geeft God antwoord en hulp. Eerst spreekt nu de engel Gods in Gods Naam over God als over een Derde (*vs.* 17 *evenals Handel.* 10 *vs.* 3, 4 *een engel, Luc.* 1 *vs.* 11 *vv. vooral vs.* 19 en *elders*) en over Christus. Maar dan dadelijk spreekt Hij in Zijn eigen Naam (*vs.* 18 *evenals Handel.* 16 *vs.* 10) en zegt haar in eigen Naam aangaande Ismaël wat God tevoren Zelf even van Ismaël tot Abraham gezegd had (*vs.* 13). Maar waarom God zoowel daar bij Abraham de uitverkorene, die de belofte had, en nu ook de zoon der belofte had gekregen, als hier, bij Hagar (*vs.* 17—20), niet „Jehova” d.i. HEERE en Verbondsgod, maar algemeen „God” wordt genoemd, heeft zijn goede en duidelijke reden, Er kan hier in ‘t geheel niet „Jehova” staan, maar er moet volstrekt „God” staan; want er is hier geen sprake van de erfgenaam der belofte van de trouwe Verbondsgod, (*zoals nog vs.* 1) maar van de naar vlees geboren Ismaël. En hoe juist daarin de verborgenheid der genade van de God en Vader van onze Heere Jezus Christus geopenbaard is, dat leert ons de Apostel Paulus (*Gal.* 4) uit het Woord der Schrift: *In Izaäk zal u het zaad genoemd worden.* Daartegenover treedt nu weer de Naam Engel des Heeren in de plaats van Engel Gods, waar het gaat om Abraham en het zaad der belofte bij de opoffering van Izaäk (*Gen.* 22 *vs.* 11 *vv.*), waarin ons wederom de komende Christus voor ogen gesteld wordt. (*Hebr.* 11 *vs.* 17—19, *Rom.* 4 *vs.* 17—25).

Men moet voor God tot zondaar gemaakt zijn en in de nood geleerd hebben, om op Gods Woord’ acht te geven, om in zulke onopvallend-wijze schakeringen (die men in de nieuwen tijd met groot onverstand en onkiese zin mishandeld heeft) voor zichzelf de levenstroost te vinden, dien de Heilige Geest daarin heeft neergelegd. Ook weet slechts hij, dat God niet onmiddellijk met de mens in gemeenschap kan treden, die zich voelt als zondaar, vlees, vleselijk, onder 20) zonde verkocht. Ook hier bij Abraham nu spreekt de Engel des Heeren in Zijn Naam (*Gen.* 22 *vs.* 12, *verg. Rom.* 8 *vs.*

32, waar de Apostel Paulus deze woorden op de meest lieflijke, troostrijke wijze heeft omgezet), hetgeen Abraham wel verstaat (*vs. 14*); ja, Hij zweert bij Zichzelf (*vs. 15, 16*) de eed der belofte Gods (*vs. 16, 17 vv. verg. met Hebr. 6 vs. 13, Luc. 1 vs. 73, 68, Ps. 105 vs. 9*).

Hoe Jakob deze Engel, met Wien hij heeft geworsteld (*Hosea 12 vs. 4 verg. Gen, 32*), heeft gekend, belijdt hij, waar hij Jozefs zonen aan de hand **21**) van het geloof zegent (*Hebr. 11 vs. 21*) en in de Heiligen Geest spreekt met de woorden: De God, voor Wien mijn vaders, Abraham en Izak, gewandeld hebben, die God, Die mij gevoed heeft van dat ik was, tot op dezen dag; die Engel, Die mij verlost heeft van alle kwaad, die **22**) zegene deze jongeren. (*Gen. 48 vs. 15, 16*); daar mee schrijft hij aan Hem de Genade van de verlossende God en Heiland en de volheid van alle zegeningen toe, doordien hij Hem zijn Engel-Goël **23**) noemt en Hem om de zegen smeekt. (*verg. Gen. 32*).

Bij de verschijning in de braambos aan Mozes (*Exod. 3*) wisselt de Naam „Engel des Heeren” af met de Naam „Heere” en „God” (*Exodus 3 vs. 2, verg. met vs. 4 en vs. 6*). Zie hetzelfde Handel. *7 vs. 30—33 vv.*, en deze „Heere”, „Jehova” of Engel van Jehova” noemt Zich Zelf de „God van Abraham, Izaäk en Jakob” (*Exod. 3 vs. 6 Handel. 7 vs. 31, 32*), Dat heeft nooit een geschapen engel gezegd. Mozes erkent Hem daarom ook als HEERE en God, want er staat (*vs. 6*): „want hij vreesde God aan te zien”, en hij spreekt Hem toe als „God” (*vs. 11, 13 vv., H. 4 vs. 10 en elders*) en met het woord dat Gode uitsluitend toekomt: *Adonai*, niet *Adoni* (*H. 4 vs. 13*), en God spreekt tot Hem als God en Heere (*vs. 6, 7 vv. 12, 14, 15 vv. en H. 4*).

Evenals bij Mozes lezen wij dezelfde geschiedenis ook uit de mond van Stefanus (*Handel. 7*), die uit Heiligen Geest voor de Hogen Raad het getuigenis van Jezus staande houdt op grond der Schriften van Mozes. En hij voegt er aan toe, dat God door de hand van de Engel, die in de braambos aan Mozes verschenen was, dien Mozes tot een overste en verlosser heeft gezonden (*Hand. 7 vs. 35—38*). God de Vader zendt Heilanden en herders tot Zijn volk (*Matth. 9 vs. 38, Richt. ...*) door de Zoon (*Hand. 7 vs. 35*) en de Zoon, onze Heere, zendt hen (*Ef. 4 vs. 11 vv. verg. vs. 8 vv.*); en de Heilige Geest zendt hen (*Hand. 20 vs. 28*), dus de Drieëenige God, Vader, Zoon en Geest. En deze verborgenheid is overal in de boeken van Mozes, de Richteren, de Profeten, Evangelisten en Apostelen geopenbaard, — zoals we daareven hebben aangetoond ook in de plaats van de „Engel des Heeren” (*als Exod. 3 en 4*). Ware deze Engel een geschapen engel zonder meer, dan zou Hij zich uitdrukkelijk hebben moeten bekend maken en verklaren als een Dienaar, wanneer Hij zo van Godswege sprak; maar Hij spreekt steeds zelfstandig in Zijn eigen Naam. Zó verklaart Mozes Hem, doordien Hij in Zijn zegen zegt: van de goedgunstigheit Desgenen, die in de braambos woonde, kome de zegening op het hoofd van Jozef (*Deut. 33 vs. 16 verg. Hand, 7 vs. 38*), voor de God van alle genade en allen zegen (*Exod. 3 vs. 6*), juist zoals Jakob (*Gen. 48*).

Deze Engel des Heeren dus, die God de Heere Zelf is en heet, die als God en Heere spreekt, Zich te kennen geeft en handelt, en als God en Heere gekend en aangeroepen wordt, is „het Beeld des onzienlijken Gods” (*Col. 1 vs. 15*), „Zijn geliefde Zoon, in Dewelke wij de verlossing hebben door Zijn bloed” (*Col. 1 vs. 13, 14*), „de Zoon (Gods), dewelke, alzo Hij is het afschijnsel Zijner

heerlijkheid en het uitgedrukte Beeld Zijner zelfstandigheid,... de reinigmaking onzer zonden te weeggebracht heeft" (*Hebr. 1 vs. 2, 3*) — dus onze lieve Heer en Heiland Jezus Christus.

Van Hem als de „Verlosser-Engel” lezen wij bij Job, hoe Hij optreedt voor de Vader en Zijn verdienste doet gelden (*Job 33 vs. 15—23*). Een Engel uit duizenden, die Zijns gelijke niet heeft **24**) treedt in het midden bij God als „Verlosser Die een verzoening, een eeuwig geldende genoegdoening voor de verloren zondaar heeft aangebracht en nu als rechtvaardige Voorspraak doet gelden.

Deze Engel leidde de Kinderen Israëls in de woestijn (*Exod. 23 vs. 20 vv. Hand, 7 vs. 35, 36*); die ze echter leidde, was Christus (*1 Cor. 10 vs. 4, 9*). Als zoodanig verscheen Hij aan Jozua, om hem te sterken, toen hij tegen Jericho moest optrekken (*Jozua 5 vs. 13—15; verg. vs. 15 met Exod. 3 vs 5*), en geeft hem aanwijzing, hoe hij de stad zal in nemen, waarvan Hij zei: Ik heb ze in uw hand gegeven (*Jozua 6 vs. 2, 3*). Hier leren wij tegelijk in welke gestalte de Engel des Heeren verscheen, namelijk in mensengestalte, als een Man (*Joz. 5 vs. 13, Richt. 13 vs. 6 vv.*) evenals Jehova zelf (*Gen. 18*) en als de engelen (*Hand, 1 vs. 10*).

Desgelijks, toen Hij te Bochim verscheen, zei de Engel des Heeren: Ik heb u uit Egypte geleid enz. (*Richt. 2 vs. 1—5 Verg. Exod. 12 vs. 51*), volgens welke woorden Hij dus klaarblijkelijk Zelf de Verlosser en Heiland, de trouwe Verbondsgod, Israëls God en Heiland is.

Zeer helder en duidelijk zijn in ‘t bijzonder de verschijningen van de Engel des Heeren aan Gideon (*Richt. 6*) en aan Manoach en zijn vrouw, de ouders van Simson (*Richt. 13*).

De Engel des Heeren verschijnt aan Gideon (*Richt, 6 vs. 11, 12 vv*), spreekt hem toe op soortgelijke wijze als Hij bij Zacharia over de hogepriester Jozua spreekt (*Richt. 6 vs. 12 verg., Zach. 3 vs. 2 en boven: Gen. 16 vs. 11*), en wordt dadelijk daarna zelf „Heere” genoemd (*vs. 14*). En terwijl Hij, Die voor hem staat, Zich tot hem wendt, rust Hij hem toe en zendt hem met de Geest en de Kracht des Heeren uit tot heiland des volks: Hij wordt nu door Gideon als God toegesproken (*vs. 15*), geeft de belofte: Ik zal met u zijn enz. (*vs. 16*), wat nooit een engel van zichzelf heeft gezegd, maar de Heere tot troost belooft; Hij laat Zich verbidden om een teken te geven (*vs. 17 vv.*); Hij laat toe, dat Hem door het offer Goddelijke eer bewezen wordt (*vs.18, 1-9*), hetgeen een engel zonder meer nooit doet (*Openb. 22 vs. 8, 9; 19 vs. 10, verg. Matth. 4 vs. 10*); Hij aanvaardt het offer, doordien Hij een wonderteken geeft (*vs. 21 verg. 1 Kon. 18 vs. 24, 38*).

Ook Manoach brengt de Engel Gods des Heeren (*want beide namen wisselen hier af even als in Richt. 6*) spijsoffer. Dat te doen zou afgoderij geweest zijn, indien de Engel des Heeren niet God de Heere Zelf was geweest. Maar Manoach was zo weinig een afgodendienaar, dat hij veeleer van de waarachtige God een zegen kreeg evenals Abraham met zijn Sara (*Richt. 13 vs. 2, 3*). En Gideon heeft, door de Heere geroepen zijnde de afgodsbeelden verbroken en de waren Godsdienst opgericht. Ook zou een gewone engel zich zulke Goddelijke verering en dienst niet hebben laten wel gevallen (*Openb, 19 en 22*). Want b.v. de engel in de Openbaring laat niet toe, dat Johannes voor

hem neervalt om aan zijn voeten te aanbidden, maar verbiedt het hem met de woorden: *Zie, dat gij het niet doet; aanbid God.*

Daar echter de Engel des Heeren deze beide keren in menselijke gedaante verscheen, zoals immers God menselijk met mensen omgaat, werd Hij eerst naderhand herkend als Degene, Die Hij was (*Richt. 13 vs. 16, 21—23 verg. Exod. 33 vs. 23*) en dat deed God in Zijn genade, opdat de mens bleef leven (*Exod. 33*).

Daarom, ofschoon die mensen naderhand schrokken (*Richt. 13 vs. 22*), omdat zij God gezien hadden, troostte Hij ze met Zijn genade (*Richt. 13 vs. 23*) en betoonde Zich met de daad als Hij Die doet wat Hij belooft (*vs. 24*).

Zoals Jezus Zijn Engel zendt (*Openb. 22 vs. 16*), zo zien wij, dat ook de Engel des Heeren Zijn engel zendt (*Zach. 1 vs. 9 vv.*).

Ook Zacharia ziet in de geest de „Engel des Heeren”, wiens „tegenpartij” de Satan is (*1 Joh. 3 vs. 8. Zach. 3 vs. 1, 3, 5, 6*). Hij heet daar (*vs. 3*) „de Engel” slechts met het bepalend lidwoord als onderscheidingsteken; maar dadelijk daarna noemt hij Hem „Jehova”, „Heere” (*vs. 2*); hij hoort Hem, Jehova, zo van Jehova spreken (*vs. 2*) als de Zoon van de Vader (*Joh. 14 vs. 9—11; 10 vs. 30.*, Ja, de Engel des Heeren neemt zonde en onreinheid weg (*vs. 3 en 4 vv. verg. Matth. 9*) het geen enkel een daad van God de Vader en de Zoon is (*Matth. 9*).

Eindelijk wordt Christus bij Maleachi (*3 vs. 1, 4, 5*), waar Johannes de Doper, onder de naam Elia, Zijn engel genoemd wordt (*verg. Marc. 1 vs. 2 en Matth. 3*), „Engel des Verbonds” d.i. Uitvoerder **25**) van ‘t genadeverbond (*Hebr. 7 vs. 22*) en „Heer des tempels” (Adon), zoals ook „Jehova”, „Heere” geheten. (*Mal. 3 vs. 1.*) Aan geen engel is de tempel gewijd; geen engel bezit de tempel Gods, maar alleen God de Heere Zelf.

De Engel des Heeren heeft Hem als Heer in bezit als Zijn tempel in zover als Hij er in woont, Zijn heerlijkheid er in openbaart, door hem afgebeeld is, zoals Hij in vlees zou komen en woning onder Zijn volk zou maken. (*Joh. 1 vs. 14, Haggai 2 vs. 7—10*).

Als wij nu hetgeen tot dusver gezegd is nog eens geheel samenvatten, dan blijkt het volgende: De „Engel des Heeren” is niet een geschapen, maar een ongeschapen engel, ja Schepper, God en HEERE zelf; want Hij spreekt en handelt als zoodanig, en wordt als zoodanig geprezen. Juist zó is immers ook het Woord niet geschapen maar ongeschapen, ja Schepper Zelf, en is ook de Zoon niet geschapen maar gegenereerd van eeuwigheid en zelf Schepper. Deze engel heet ronduit „God” en „HEERE”, „Jehova”.

Hij is dus niet een engel naar Zijn wezen, maar de Engel naar Zijn Ambt; naar Zijn wezen is Hij de Heer der engelen, Jehova Zebaoth, de Heere God der hemelse heerscharen. De Engel des HEEREN is Heer der engelen, hun God, Schepper en Gebieder. Hij is God de Heere van de hemel, de God der heerlijkheid (*Hand. 7 vs. 1, 2*), de Heere der heerlijkheid (*1 Cor. 2 vs. 8*).

Gelijk voor ons nu uit het Woord zelf vaststaat, dat in de Heilige Schrift overal en zo ook in de eerste boeken van Mozes en wel van de eerste verzen van ‘t eerste hoofdstuk af, dus van het eerste Bijbelblad af tot het laatste (*Openb. 22*) de verborgenheid der heilige Drieëenheid in de onder scheiding der drie Personen in het Eéne Goddelijke Wezen tot onze verlossing is geopenbaard; en voorts, dat aan de gelovigen de belofte van Christus als waarachtig God en waarachtig mens is verkondigd; dat ze door hen is

verstaan, geloofd en beleden, zodat zij. Christus, de Zoon Gods en het vrouwenzaad, verwachtten (*Gen. 3 vs. 15, 20; 4 vs. 1*), — zó zien wij ook, dat de beloofde, toekomstige Verlosser als Gods Zoon en des Mensen Zoon overal geopenbaard wordt en verschijnt en wel vóór Zijn Menswording in een aangenomen zichtbare gestalte, waarin Hij steeds als Bemiddelaar der Openbaring van de op Zichzelf onzienlijke en ongenaakbare God (*Exod. 33, 34*) komt, en wel, tegelijk Zijn komst in het vlees tevoren afbeeldende, ofschoon Hij de Zoon en God Zelf is, als Engel-bode (*Exodus 23 vs. 20*), in Wien Gods Naam is (*Exod, 23 vs. 20, 21, Joh. 14 vs. 11—13; 10 vs. 30; Gen. 32*), als Engel des Verbonds (*Mal. 3 vs. 1*), als Engel des Aangezichts (*Jes. 63 vs. 9*).²⁶⁾

Wij kunnen dus onder dezen Engel-Bode geen ander verstaan dan de Zoon Gods, Die van het zelfde Wezen is als de Vader, de tweeden Persoon in de heilige Drieëenheid zelf, — Die ook het Woord Gods heet en is, Wij vinden immers ook dat hetzelfde van Hem gezegd wordt als van het Woord (*Joh. 1 vs. 1*): „In de beginne was het Woord en het Woord was bij God (*verg. Jes. 63 vs. 9*) en God was het Woord; en wat de Zoon van Zichzelf zegt: „Niemand heeft ooit God gezien; de Eniggeboren Zoon, Die in de schoot des Vaders is, Die heeft Hem ons verklaard, d.i. uitgelegd, verteld, wat bij God is en hoe God is voor een arm en verloren zondaar. (*Joh. 1 vs. 18*.)

In Hem straalt het aangezicht van God de Vader aller ontferming de mens, de zondaar tegemoet, die van God gescheiden is en tot God niet kan komen dan door de Middelaar, voor Wien er ook geen zaligheid is dan in de hereniging met God, geen redding dan door de Middelaar en Borg, Die God èn Mens is tegelijk. In Hem is de Naam des Vaders, Hij is de Naam des Vaders; Hij verschijnt in de Naam des Vaders, Hij alleen vermag de Naam van Jehova te verklaren (*Joh. 17*).

In Hem vertroostten zich Adam en Eva (*Gen. 3 vs. 20 en 4 vs. 1*). In het geloof aan de belofte waren de Vaders en Profeten aangaande Hem verzekerd, Hem verwachtten zij, in Hem werden zij zalig en in 't geloof in Hem stierven zij — doordien zij Hem hielden voor Jehova, de HEERE en tegelijk voor het Zaad der Vrouw, Zoon van God, de Allerhoogste en Zoon des Mensen, geboren uit de vrouw, de maagd (*Gen. 3 vs. 15, Jes. 7 vs. 14, 9 vs. 5—7*).

Hem zag David, evenals Abraham, als zijn Zoon en Zaad, in de verre toekomst, — Degene die God de HEERE van de hemel is en toch naar de wijze van een mens (*II Sam. 7 vs. 14, 16 verg. Fil. 2, Hebr. 2 vs. 17; 6 vs. 9—16*), als de rechtvaardige Spruit van David, wiens Naam is „Jehova onze gerechtigheid” (*Jerem. 23 vs. 5, 6; 33 vs. 15, 16*) de knecht Zemach ²⁷⁾ (*Zach. 3 vs. 8*), de Man Zemach, Die des Heeren tempel bouwt (*Zach. 6 vs. 12 vv. verg. II Sam. 7 vs. 14 vv.*), dengene van Wien in de volheid des tijds de engelen verkondigden en spraken: Vreest niet, want ziet, ik verkondig u grote blijdschap, die al den volke wezen zal, namelijk dat u heden geboren is de Zaligmaker (*Luc. 2 vs. 10, 11, 13, 14 Verg. Jes. 9 vs. 5, 6, Micha 5 vs. 1 en II Sam. 7 vs. 14 vv.*).

Hem, Jezus, prijst Jakob als de God zijner vaders, Die hem van alle kwaad verlost heeft, en in Hem sterkt hij zich als hij, stervende zegent (*Gen, 49 vs. 18*): „Op Uw zaligheid wacht ik, Jehovah”! — evenals *Jesaja 45 vs. 23: in de HEERE hebben wij gerechtigheid en sterkte.*”

Deze Engel Gods, de Verlosser-Engel, heeft Zich, toen Hij in ons vlees kwam, om als Bode, Knecht en Gezant des Vaders al de wil des Vaders te doen tot volbrenging van het heil der verlorenen, — hoewel Hij de Heer van alle dingen is — vrijwillig beneden de engelen geplaatst (*Ps. 8, Hebr. 2*), zoodat Hij ook door middel van een engel door de Vader werd gesterkt. (*Luc. 22, vs. 43*). Toch moesten ook tijdens Zijn vernedering, daar Hij in volledig geloof de Vader en Zijn Woord eerde en in volledige gehoorzaamheid de geboden des Vader bewaarde, de engelen Hem dienen (*Matth. 4 vs. 11, Marcus 1 vs. 13*), en Hij is na Zijn gehoorzaamheid tot HEER over alle dingen en over alle werken der handen Gods gezet (*Ps. 8; Hebr. 2*), zo dat Hem alleen alle engelen moeten aanbidden en dienen (*Ps. 97 vs. 7; Hebr. 1; Dan. 7 vs. 10, 13, 14*) en aan Hem is overgegeven alle macht in hemel en op aarde (*Matth. 28, Dan. 7 vs. 14, 27*). Dat heeft Hij, wat Hij — als Engel des Heeren — nooit had opgehouden te zijn, tot volledig bezit en vrij gebruik weder ontvangen.

Hij is gezeten in heerlijkheid, en de engelen staan voor Zijn troon. Hij zal wederkomen met alle heilige engelen in grote pracht en heerlijkheid en Zijn engelen zenden op Zijn akker. Hem verheft de Apostel boven alle engelen (*Hebr. 1 vs. 5 verg. Ps. 2 vs. 7 en Hebr. 1 verg. II Sam. 7 vs. 14.*)

Zo wijst ons dan ook deze Naam Engel des Heeren, waarin zoowel de eeuwige Godheid van Christus als Zijn eeuwig Middelaarschap ligt uit gesproken, evenals de Naam „Woord” en „Zoon” daarheen, dat wij onze zaligheid niet bij andere middelaars, maar alleen bij de enigen Heiland en Middelaar Jezus Christus zullen zoeken, Die ons van God gezet is tot wijsheid, tot gerechtigheid, tot heiliging en tot verlossing (*1 Cor. 1 vs. 30*), zoals de Apostel Petrus zegt (*Hand. 4 vs. 12*): En de zaligheid is in geen Ander (*verg. Fil. 2 vs. 9—11*).

III

CHRISTUS, HEERE EN GOD

Wij hebben tot dusver de waarachtige, eeuwige Godheid van Christus overdacht, volgens de namen „Woord Gods”, „Zoon Gods”, „Engel van God de Heere”. Terwijl nu deze namen, die onze lieve Heiland als Middelaar, tot blijk van Zijn waarachtige Godheid en Zijn waarachtige Mensheid en dus tot onze waren levenstroost draagt, — van geschapen dingen zijn genomen, om ons des te beter te doen verstaan de heerlijkheid der genade, die God in Christus heeft geopenbaard tot ons heil, — worden daarnaast aan Christus nog andere namen gegeven, waaruit Zijn eeuwige Godheid blijkt, namelijk rechtstreeks Goddelijke Namen, die reeds op zichzelf alleen God toekomen, en waarvan er één in ‘t geheel niet van een schepsel kan worden gezegd, terwijl de andere slechts op overdrachtelijke wijze en in beeldspraak enkele keren van schepselen worden gebruikt. Doordien van Christus deze Namen worden gebruikt in eigenlijken en wezenlijken zin blijkt daaruit onmiddellijk Zijn eeuwig, waarachtig God-zijn.

Wij zeggen van Christus, de Ene geheel ongedeelde en ondeelbare Persoon van de Middelaar, omdat Hij in deze Ene gehele Persoon twee onscheidbare maar ongemengde Naturen, de Goddelijke en de menselijke, verenigt en toch slechts één Persoon is en niet twee, zodat wij volstrekt niet de Eénheid van de Persoon opheffen en de Naturen daarin scheiden of uiteenscheuren.

Want de Schrift spreekt altijd maar van de Ene: ‘van Jezus Christus de Middelaar, hetzij dat zij noemt wat alleen aan de Goddelijke Natuur of wat alleen aan de menselijke natuur als zoodanig toekomt.

De eerste Naam van dien aard is de Naam „Heere”, in ‘t Hebreeuws „Adonai” of „Adon”, tot onderscheiding van Jehova (d.i. HEERE).

Heere betekent in dit opzicht: opperste Heer, onbeperkte Gebieder, en: Koning en — hoogste Rechter, Terwijl deze Naam in beeldspraak van mensen gebruikt wordt, die volgens de hun van God verordende plaats onder de mensen in zekeren zin een afschijnsel van Goddelijke hoogheid, heerschappij en heerlijkheid meedragen, zoals b.v. Adam vóór de val tot heer over heel de aarde gezet, zo draagt God dien Naam op oorspronkelijke en wezenlijke wijze, doordien Hij genoemd wordt de Heere der ganse aarde (*Joz. 3 vs. 13*), eenvoudig: Heere (*Ps. 114 vs. 7*), onze Heere (*Ps. 8 vs. 2, 10 en Ps. 147 vs. 5*), en wel: de Heere Jehova of de Heere HEERE (*Exod. 23 vs. 17*), welke laatste uitdrukking evenveel is als Heere Jezus (*Handel. 7 vs. 58*), eindelijk in alle volheid der macht en heerlijkheid volgens het verheven zijn boven alles: Heere der (aller) Heeren (*Deut. 10 vs. 17, vergel. 1 Tim. 6 vs. 15*).

Deze Naam is het, waarmee God gewoonlijk toegesproken wordt, als men de diepste eerbied en het nederbukken met aanbidding van Zijn Heilige Majesteit wil uitdrukken en toch tegelijk met kinderlijke vreze en toevorzicht tot Hem nadert, om met Hem te spreken in gebed of wanneer Hij verschijnt (*Dan. 9 vs. 4*).

Nu vinden wij dat in heel de Schrift dezelfde Naam in de volledigste zin aan Christus gegeven wordt, waaruit voldoende blijkt, dat Hij evenzeer eeuwig

majestueus almachtig aanbidswaardig God is als de Vader en de Heilige Geest, Eénswezens met Hen, maar een bijzondere Persoon op Zichzelf.

Wanneer God b.v. genoemd wordt: Heere HEERE (*Exod. 23 vs. 17*), dan is dat immers reeds niets anders dan Heere Jezus (*Handel. 7 vs. 58*).

Zó noemt Stefanus Hem waar hij, die zijn leven niet lief gehad had tot de dood toe maar gebleven was bij het getuigenis van Jezus tot in de dood, nu zijn ziel bij de laatste ademtocht beveelt in Zijn handen, zoals Jezus Zijn Geest had bevolen in de handen des Vaders: Heere Jezus, ontvang mijnen geest. Zó was Jezus hem immers, toen hij voor de Hogen Raad stond, verschenen als de Heere der heerlijkheid verhoogd ter rechterhand des Vaders, opgestaan van Zijn Troon om de trouwen getuige niet slechts te ontmoeten met de hulp Zijner macht en hem op te nemen in de heerlijkheid, maar om hem ook te kronen met de kroon der overwinning (*Handel. 7 vs. 55*).

En gelijk Mozes God de Heere aller Heeren noemt (*Deut. 10 vs. 17*), zo ziet Johannes in de Openbaring (*H. 19 vs. 16*) Hem Wiens Naam is „het Woord Gods” aangeduid met de Naam Koning aller koningen en Heere

aller Heeren **28**), en verneemt hij van de engel, dien de Engel des Heeren tot hem gezonden heeft in het gezicht (*Openb. 17 en Zacharia 2*), dat het Lam is een Heere aller Heeren en een Koning aller koningen (*Openb. 17 vs. 14*).

Zo noemt de Apostel Paulus hem de „Heere der heerlijkheid” (*1 Cor. 2 vs. 8 verg. Psalm 24 vs. 8, 9 29*) en de Heere uit de hemel, (*1 Cor. 15 vs. 47*.)

„Heere” noemt Petrus Hem in tegenwoordigheid van Cornelius (*Handel, 10 vs. 36*) „Heere boven alles” **30**) (d.i. alle gelovigen uit Heidenen zoowel als uit Joden).

In ‘t algemeen plegen de Apostelen Jezus de Heiland eenvoudig de Heere te noemen als de Heer van Zijn Gemeente, waarom zij altijd aldus samenstellen: God de Vader en onze Heere Jezus Christus, en Paulus b.v. in de Apostolische zegengroet zegt: de genade van de Heere Jezus Christus.

Dat brengt er ons weer toe te onderscheiden, dat Christus de „Heere” was van eeuwigheid bij de Vader, dat Hij de Heere bleef, toen Hij in gestalte eens dienstknechts als knecht des HEEREN kwam, en dat Hij de Heere is en blijft in alle eeuwigheid in de stand Zijner verhoging.

Bovendien is Christus Heere in meervoudige zin: Hij is Heere als Schepper en als Verlosser, als Schepper, door Wien de Vader alles en ook ons heeft geschapen. onderhoudt en regeert. — als Verlosser, in Wien Zijn volk nieuw geschapen is, als een nieuwe schepping daar staat, en Die ons voor Zich tot eigendom heeft gekocht.

Dus is Hij Heere en God van heel de wereld tezamen met de Vader en de Heiligen Geest, van eeuwigheid, — Hij is de Heere, Koning en Rechter over alle mensen, nadat Hij Zijn Middelaarsambt heeft voleindigd; Hij is Heere en Koning van Zijn volk, de Gemeente van Zijn gelovigen en dat wederom in tweevoudige zin; ten eerste namelijk als onze Eigenaar, zoals de Catechismus zegt bij vr. 1 en 34 (*Zondag 13*): dat Hij ons met lichaam en ziel van al onze zonden en van alle geweld des duivels, niet met goud of zilver maar met Zijn dierbaar bloed voor Zich tot een eigendom verlost en gekocht heeft (*1 Petr. 1, vs. 18, 19*); en voorts omdat Hij op zulken weg des rechts door vrijwillige liefde en erbarming onze Heere is geworden en ons tot Zijn eigendom, tot Zijn knechten en onderdanen heeft gemaakt, is en blijft Hij ook voortaan onze

Koning, Heere en Gebieder, onze Enige almachtige Heerser, Dien wij onvoorwaardelijk te gehoorzamen, Wiens wil wij te doen hebben, daar wij niet aan onszelf toebehoren maar aan Hem, de Heere Jezus, en is Hij onze eeuwige Rechter.

Om echter Zijn eeuwige Godheid te doen blijken, zien wij hier vooreerst daarop, dat Christus evenals de Vader de Heere over alle dingen, de Heere van geheel de wereld wordt genoemd.

Nu zegt de Apostel Paulus (*1 Cor. 8 vs. 6 verg. H. 1 vs. 4, 5*), dat er geen ander God is dan Eén; want hoewel er ook zijn, die goden genaamd worden hetzij in de hemel hetzij op aarde, gelijk er vele goden en vele Heeren zijn, nochtans hebben wij maar Ene God de Vader, uit Welken alle dingen zijn en wij tot Hem (heen) en Ene Heere Jezus Christus, door Welken alle dingen zijn en wij door Hem. Dus is onze Heiland Jezus Christus de Heere alleen en wel als Schepper en als Verlosser. De Vader is de oorsprong van alles; van Hem gaan alle dingen uit, uit Hem komt alles. De Zoon is degene door Wien alle dingen zijn. Want door Hem heeft God de Vader alles geschapen, zoals wij van Hem als het Woord en de Zoon lezen in *Joh. 1 vs. 3, Gen, 1 vs. 3, Hebr. 1 vs. 2, 3, Col. 1 vs. 13 31*).

Zoals het is met de eerste schepping, is het ook met de tweede. Daarop zien de woorden: „Wij (—die geloven —) zijn tot God de Vader (heen), en wij zijn door Hem, de Heere Jezus Christus”.³²

In dezen zin heet Christus ook bij Maleachi „de Engel des Verbonds”, d.i. Christus — „de Heere” (*Mal. 3 vs. 1*). „zal tot Zijn tempel komen „de Heere, dien gijlieden zoekt” (*Verg. Jes. 51 vs. 1*). Daar wordt ook tegelijk de tempel Zijn tempel genoemd; dus is Hij de Heere van de tempel, des tempels bezitter en bouwmeester (*2 Sam. 7*), de God van de tempel, doordien hij voor Hem gebouwd was, om Hem af te beelden zoals Hij, God de Heere en de Vader in Hem met het volk tezamen wilde wonen. zo noemt David Hem zijn „Heere” (*Ps. 110 vs. 1*): De HEERE (Jehova) heeft tot mijn Heere gesproken (*Verg. Matth. 22 vs. 44, 45; Handel. 2 vs. 34; Hebr. 1 vs. 13*).

Zo zingen de engelen van Hem toen Hij geboren was te Bethlehem: „Hij is de Zaligmaker, dewelke is Christus (Messias, de Gezalfde), de Heere in de stad Davids.

Dikwijls worden in de geschriften der Apostelen plaatsen uit de Profeten van Christus uitgelegd, waarin de Profeten zich van de Namen God, Heere en HEERE bedienen, en de Apostelen zoowel voor „Heere” (Hebr. Adonai) als voor „HEERE” (Hebr. Jehova) de Naam „Heere” zetten.

Zo voornamelijk b.v. in *Psalm 68*, die naar het getuigenis der Apostelen van Christus handelt (*verg. Ef. 4*). Daar wisselen alle namen Gods elkander af: God, HEERE, „de Almachtige” en „Heere” en zijn ook op verschillende wijze samengesteld en verbonden, b.v. Heere HEERE (*vs. 21 juist zoals 2 Sam. 7 vs. 19*: „dat is een wijze eens mensen, die de Heere HEERE is” ³³).

De Naam „Heere” komt in dien Psalm voor *vs. 12, 18, 20, 21, 23, 29, 33*.

Terwijl uit de tot dusver genoemde namen met telkens groter bewijskracht blijkt, dat Christus waarachtig, eeuwig, almachtig God is, treffen wij in de Schrift voorts plaatsen aan, die dat nog meer onmiddellijk aantonen, doordien daar aan Christus voor, in en na Zijn komst in ‘t vlees rechtstreeks de naam God in de volle betekenis des woords gegeven wordt, zo dat van

Christus op sommige plaatsen verklaard wordt, dat Hij God is, op andere, dat Hij bepaald als God toegesproken wordt.

De Naam „God” duidt nu eens aan het almachtige, hoogste, meest volmaakte, heilige, eeuwige, majestueuze Wezen, dat boven alles te eren, te vrezen en te aanbidden is (in ‘t Hebr. Elohim), dan weer de Sterke, en Geweldige, Die ook alle volheid heeft (in ‘t Hebr. El.)

Daar deze Naam het eigenlijke, Goddelijke Wezen, Zijn eeuwige macht en Godheid en Zijn boven alles verheven, alleen aanbiddenswaardige Majesteit uitdrukt, spreekt het vanzelf, dat deze Naam in de eigenlijken zin des woords aan geen schepsel kan worden gegeven (*II Kon. 19 vs. 15* „Gij alleen zijt de God”), maar ten hoogste slechts in een overdrachtelijke zin, waarbij in het oog valt wat de bedoeling is en welke gevolgtrekkingen er niet uit opgemaakt kunnen worden. Wanneer namelijk in de *Schrift* (*Ps. 82 vs. 1 en 6, verg. Joh. 10 vs. 34*) rechters of vorsten in Israël goden worden genoemd, moet men daarbij ten eerste opmerken, dat daarmee niet een enkele op zichzelf wordt aangeduid, maar slechts een gehele vergadering, zodat het dus vanzelf spreekt, dat deze naam hier niet in eigenlijken zin gebruikt wordt; voorts, dat noch hier noch elders in de *Schrift* en bij Gods volk, hetwelk geleerd heeft, God te vrezen, boven alles te eren en Zijn Naam alleen te heiligen een koning, vorst of rechter door het volk, door mensen „God” genoemd of als zoodanig aangesproken of zelfs aangeroepen wordt, maar dat in zoodanig geval God Zelf dien naam gegeven heeft (*Ps. 82 vs. 6, 1*). In welke zin dat is geschied, is openbaar. Het duidt namelijk enkel hun waardigheid, hun ambt en hun positie onder de mensen, beneden God, Die hen daartoe ingezet heeft, op hen als ‘t ware als op een aardse majesteit, een afglans Zijner heerlijkheid heeft gelegd en hun een straal van Zijn macht heeft gegeven, daar Hij door hen Zijn volk wil regeren. Die naam heeft dus geen betrekking op hun wezen, want zij zijn en blijven sterfelijke mensen (*vs. 7*) en zondaren (*Ezech. 28*) en zullen door hun overtredingen ook dien naam, d.i. hun ambt, macht, waardigheid en aanzien, die God hun heeft verleend, verliezen.

Hier is dus, slechts op omgekeerde wijze, dezelfde verhouding, als bij de Naam van Christus „des Heeren”, die iemand die naar het Wezen niet een engel is, naar zijn ambt en positie als engel, d.i. bode en gezant aanduidt.

De juiste opvatting vinden wij ook in de woorden des Heeren, waarmee Hij deze uitdrukking als ‘t ware uitlegt (*Joh. 10 vs. 34, 35*): „die tot welke Gods Woord geschied is”, d.i. die het van God ontvingen, oordeel te spreken, door wier mond God recht sprak.

Deze betekenis van de naam „God”, die van mensen gebruikt wordt, treedt ons duidelijk tegemoet in de geschiedenis van de roeping van Mozes (*Exod. 4 vs. 16*). Daar zegt God tot Mozes: Gij zult zijn (Aärons) God zijn; letterlijk volgens het Hebreeuws niet eens: „Gij zult zijn God zijn, maar: *Gij zult hem tot een God zijn* 34). Hoe dat bedoeld is en wat het wil zeggen, blijkt uit het verband, reeds uit de woorden van *vs. 15*: „Gij dan zult tot hem spreken en de woorden in zijnen mond leggen, en Ik zal met uw mond en met zijn mond zijn; en Ik zal ulieden leren, wat gij doen zult,” zo zou dus Mozes in betrekking tot Aäron of voor Aäron tot een God zijn, in zijn verhouding tot Aäron hem tot een God; Aäron zou spreken, het woord voeren voor Farao; maar wat hij zou spreken, de woorden, zou Mozes hem geven, die ze van God, door Zijn Geest ontving.

Zo is dan met deze naam blijkbaar de verhouding van Mozes tot Farao aangeduid. (*N.B. Terloops zij opgemerkt: hier is een leerzaam voorbeeld, dat ons de onmiddellijke ingeving der Schrift duidelijk maakt; want evenals Mozes als God aan Aäron de woorden geeft, zo geeft God het als God onmiddellijk aan de Profeten en is het God, Die door hen spreekt evenals Mozes door Aäron heeft gesproken. Verg. Exodus 7 vs. 1, 2.*)

Nog duidelijker blijkt dat waar Mozes en Aäron nu tot Farao gaan. Daar spreekt de Heere tot Mozes (*H. 7 vs. 1*): „Ik heb u tot een God (zeer passend vertaalt hier Luther 35) overeenkomstig het ontbreken van het lidwoord „een God”) gezet over Farao”, d.i. voor Farao, „en Aäron uw broeder zal uw profeet zijn.” Deze laatste woorden verklaren uitdrukkelijk, hoe hier de verhouding van Mozes tot Aäron en door Aäron tot Farao bedoeld en aangeduid is, zoals het ook in de volgende verzen nader uitgelegd wordt (*vs. 2*): Gij zult spreken alles wat Ik u gebieden zal, maar Aäron uw broeder zal het voor 36) Farao spreken.” Tegelijk wilde God de sterkte en kracht van Mozes zijn, als hij voor Farao trad. Alleen betrekkelijker wijs wordt Mozes God genoemd, met betrekking tot Farao. In en door Mozes treedt God naar de Raad Zijner eeuwige wijsheid tot Farao, die niet waardig geacht kon worden een directe openbaring van God te ontvangen. In Mozes moest Gods macht en wijsheid de machtigen en wijzen Farao tegemoet treden, en Farao moest Mozes, de in zichzelf versaagde maar in 't geloof in Gods macht en door de liefde gesterkte, vrezen, ook wegens de tekenen.

Zo staat het met *Exod. 21 vs. 6 en 22 vs. 8, 9, 28*, (*ha-Elohim met het bepaalde lidwoord*) waar de „rechters” in Israël volgens hun staat als dienaren Gods en als 't ware Zijn plaatsvervangers (*Rom. 13*) — vooral bij Zijn volk — de goden genoemd worden.

Zo wordt immers ook de duivel volgens zijn plaats en macht in deze wereld genoemd de god dezer wereld 37). *2 Cor, 4 vs. 4 verg. Fil, 3 vs. 19.*

Dat ook de engelen naar de hun verleende heerlijkheid, ofschoon zij schepselen Gods zijn en blij ven, toch soms „goden” genoemd worden, doch zo op zulk een oneigenlijke wijze, weten wij voornamelijk uit de aanhaling der betrokken plaatsen in de Brief aan de Hebreeën (*H. 1 vs. 6*), waar de Apostel tegenover hen, de geschapen engelen, Christus de Zoon plaatst, Die waarachtig God en boven alle engelen en andere schepselen ook als Middelaar verheven is. Zie ook *Hebr. 2*, vergeleken met *Ps. 8*.

Zulks dient des te meer tot verheerlijking van de enigen Middelaar Christus, die ofschoon minder gemaakt dan de engelen, toch gezet is tot Heer over alles en waarachtig God is en blijft van eeuwigheid tot eeuwigheid. Hoe Hij dat op eigenlijke, oorspronkelijke en eeuwige wijze is en blijft, blijkt nu juist daaruit, dat en hoe Hij God genoemd en als God aangeropen wordt.

Als wij nu op enige van deze voornaamste plaatsen ingaan, dan valt ons bijzonder in het oog de uitspraak in *Ps. 45 vs. 7, 8*: „O God, Uw troon is eeuwiglijk en altoos” en „daarom heeft U, o God, Uw God gezalfd met vreugde-olie, boven Uwe medegenoten!”

Deze plaatsen, die over Christus, de Profeet en Koning van Zijn volk handelen, kunnen wij volgens alle regelen van taal en uitlegging volstrekt niet anders opvatten dan als onmiddellijk tot Christus gesproken, zodat

Christus als God toe gesproken wordt: „O God!” Zij kunnen niet anders vertaald of uitgelegd worden, dan zoals wij bij de Apostel in de brief aan de Hebreëen lezen (H, 1 vs. 8, 9). Het woord „God” staat in beide verzen niet in de eersten maar in de vijfden naamval 38) (*Verg. de vertaling der LXX.*)

Dus wordt Christus als persoonlijk God van de Vader onderscheiden en als God aangeroepen. En God de Vader wordt Zijn God genoemd, juist zoals de Apostel Paulus in zijn brieven pleegt te schrijven en te groeten van de God en Vader van onze Heere Jezus Christus (*II Cor. 1 vs. 3, Ef. 1 vs. 3, Col. 1 vs. 3*), en zoals de Heere Zelf zegt: Mijn God en Mijn Vader.

Zó alleen kunnen wij het ook verstaan, als Christus bij Jesaja, onder andere heerlijke troostrijke namen ook dezen draagt, dat Hij heet: „God”

(El.), en wel met de toevoeging „held” of „sterke” (*Jes. 9 vs. 5*) 39) welken toenaam in een beeld van Christus ook Zijn stamvader naar het vlees

(*Ruth 2 vs. 1*) draagt, waar Luther vertaalt met „weidlicher Mann”. Dus heet en is Christus een sterke God, een God, Die een Held is, een dapper, roemenswaardig Helper, een God, Die voor ons optreedt en Zich bewijst als een geduchte, forsche Man. 40)

Niet anders hebben wij ook zulke plaatsen te lezen, en van Christus te verstaan, als: „Uw God is Koning” (*Jes. 52 vs. 7*) en (*Jes. 40 vs. 3*):

„Bereidt de weg des Heeren, maakt recht in de wildernis een baan voor onze God”, hetgeen vooral duidelijk blijkt uit: Zegt de onbedachtzamen van hart: Wees sterk, vreest niet! Ziet, ulieder God zal ter wrake komen met de vergelding Gods, Hij zal komen en ulieden verlossen. Alsdan zullen der blinden ogen opengedaan worden en der doven oren zullen geopend worden (*Jes. 35 vs. 4, 5*). *Verg. met Matth. 11 vs. 4 vv.*: Jezus antwoordde en zeide tot hen: Gaat heen en boodschapt Johannes weder hetgeen gij hoort en ziet: De blinden worden ziende en de kreupelen wandelen; de melaatsen worden gereinigd en de doven horen; de doden worden opgewekt, en de armen wordt het Evangelie verkondigd.”

In deze plaatsen wordt dus Christus herhaaldelijk „God” genoemd en als God-Heiland geprezen.

Hoe verder wij gaan in de Schriften der Profeten en Apostelen, des te duidelijker zijn de uitspraken. zo voornamelijk bij de Apostelen.

Zo lezen wij onder anderen de woorden des levens: God is geopenbaard in het vlees (*1 Tim. 3 vs. 16*). Daar spreekt het vanzelf, dat het woord „God” gebruikt wordt van de Zoon, niet van de Vader; want de Vader is niet in het vlees gekomen, maar de Zoon, in Wien de Vader Zich heeft geopenbaard. En de Zoon wordt hier eenvoudig God genoemd zoals (*Joh. 1 vs. 1*), van Hem de Eniggeboren Zoon, het eeuwige Woord, dat bij God was, zegt: het Woord was God (*Joh. 1 vs. 1 verg. 1 Joh. 5 vs. 7*).

Op deze evenals op andere plaatsen wordt Christus niet enkel beschouwd, zoals Hij van eeuwigheid is bij de Vader, maar zoals Hij gekomen is in het vlees, in onze menselijke natuur, en juist in dezen toestand wordt Hij God genoemd, en wordt Zijn heerlijkheid openbaar (*Joh. 1 vs. 14, verg. vs. 2, en Joh. 17 vs. 5*), hoeveel te meer in Zijn eeuwig bestaan bij de Vader eer Hij mens werd, en in de stand Zijner verhoging nadat Hij mens geworden was.

Een lichtend voorbeeld hebben wij in de uit spraak van de Apostel Paulus (*Rom. 9 vs. 5*): Christus, Die uit de vaderen komt zoveel het vlees aangaat, is

God, boven allen te prijzen in eeuwigheid welk Evangelie voor arme zondaren de Apostel aanbeddend met een „amen” verzegelt.

Desgelijks noemt dezelfde Apostel Paulus met blijde aanbidding en in levende hoop op de verschijning en wederkomst van onze Heere Jezus Christus tot verlossing der Zijnen Hem rechtuit (*Tit. 2 vs. 13*): onze groten God en Zaligmaker, welke woorden zo sprekend zijn, dat wij er niets bij behoeven te voegen.

Slechts dit zij er bij opgemerkt, dat zij nog nadrukkelijker en duidelijker worden, als wij, nog nauwer aansluiten de bij de grondtaal, waar de beide woorden „God” en „Zaligmaker” het éénmaal geschreven lidwoord gemeenschappelijk hebben, vertalen en lezen: „Hij, Die onze groten God en Zaligmaker is.” Deze woorden zegt de Apostel immers van Jezus Christus, (*vs. 18*), Wiens werk als Zaligmaker hij nader beschrijft (*vs. 14*).

In dezelfde zin en in hetzelfde verband houdt hij ook, als hij te Milete met diep bewogen hart afscheid neemt van de ouderlingen der kerk te Efeze (*Handel. 20*) hun voor en herinnert ze: dat God Zijn gemeente — over welke zij als herders over de kudde door God de Heiligen Geest gezet waren — door Zijn eigen bloed had verworven” — hetgeen volgens alle getuigenissen der Heilige Schrift en volgens heel de leer des heils immers niet anders kan worden verstaan dan van de Zoon, die God zijnde en blijvende in eeuwigheid, naar Zijn vlees en bloed of aan Zijn ‘menselijke natuur, die Hij in de volheid des tijds uit het vlees en bloed der maagd Maria door werking des Heiligen Geestes had aangenomen (*Heidel. Cat. Vr. 35, Zond. 14*) geleden heeft, gestorven is en Zijn heilig, dierbaar bloed heeft vergoten en daardoor voor Zich de Gemeente heeft verlost, gekocht en gereinigd. *Heid. Cat. Vr. 1, 29, 34 (Zond. 1, 11, 14), Hebr. 1 vs. 3, Col. 1 vs. 13, 14.*

Juist als Verlosser is Hij niet slechts Mens maar ook waarachtig God in de Ene ongescheiden en ongemengde Persoon des Middelaars, en dat wordt ons voorgehouden.

Hetzelfde nu wat de Profeten en Apostelen van de Heere Christus betuigen, dat Hij waarachtig en eeuwig God is en blijft, doordat zij Hem „God” noemen, blijkt uit enige uitspraken van de Heere Christus b.v. *Joh. 10 vs. 30: Ik en de Vader (niet: de Vader en Ik) zijn Eén (verg. 1 Joh. 5 vs. 7)* wat niet alleen kan worden verstaan van de éénheid van de wil maar van de Eenheid des Wezens, anders hadden de Joden niet zulke gevolgtrekking daaruit kunnen maken en kunnen lasteren. *En Joh. 8 vs. 58: Eer Abraham was, ben (niet: was maar ben) Ik.* Daar schrijft Hij Zich een „zijn” toe, dat alleen Gode toekomt, namelijk het eigenlijke Wezenlijke waarachtige eeuwige „zijn”, dat God van Zichzelf heeft en niemand buiten Hem.

Juist zulk een God-Zaligmaker moet de verlorene tot Middelaar en Borg van zijn eeuwige redding hebben, om uit zulk eeuwig Evangelie eeuwige troost en gewisse hoop des eeuwigen levens te hebben. En zo treedt hem in het Woord van de levende God overal het getuigenis der Waarheid tegemoet dat Christus waarachtig God is, zo als ook Johannes zijn eerste brief besluit: „Deze is de waarachtige God en het eeuwige leven — Kinderkens, bewaart uzelfen van de afgoden.”

Noten

- 1) Matth. 3 vs. 17; 17 vs. 5; 27 vs. 54; 22 vs. 12—45; 16 vs. 16. Marc. 14 vs. 61, 62; 1 vs. 1, 11; Luc. 1 vs. 32, 35 vg. 45; 2 vs. 49; 10 vs. 22; Joh. 1 vs. 34; 3 vs. 17. 35, 36; 5 vs. 17—27; 6 vs. 37 vv.69; 10 vs. 30, 36; 11 vs. 27; 20 vs. 31; Rom. 1 vs. 3, 4; 8 vs. 3; 1 Joh. 1 vs. 3, 7; 2 vs. 22—24; 3 vs. 8, 23; 4 vs. 10, 14, 15; 5 vs. 5, 10, 11, 12, 20; Hebr. 1 vs. 1, 2 (Vgl. 2 Sam. 7 vs. 14), 5; Hebr. 1 vs. 8 (vgl. Ps 45 vs. 7, 8); Hebr. 1 vs. 10 vgl. Ps. 102 vs. 26—28; Hebr. 3 vs. 6; Spreuken 30 vs. 4 vv.; Joh. 3 vs. 13 vgl. Ef. 4 vs. 8 vv. en Ps. 68 vs. 19; Hosea 11 vs. 1, 2; 2 Sam. 7 vs. 14; Psalm 2 vs. 7.
- 2) Evenals in Psalm 2 vs. 2 en 7 wordt daar de Zoon Gods gelijk gesteld met de Gezalfde, de Koning Israëls. (Vert.)
- 3) Zó de Geloofsvorm van Nicea, 325. (Vert.)
- 4) Zó volgens Luthers vertaling; de Statenvertaling heeft: geworden onder de Wet, (Vert.)
- 5) Letterlijk naar het Grieks. (Vert.)
- 6) Zó naar de grondtekst de Statenvertaling heeft: vernietigd. Fil. 2 vs. 7. (Vert.)
- 7) Zie Kohlbrugge: De noodzakelijke betekenis van het Oude Testament.
- 8) Zó volgens Luthers vertaling. (Vert.)
- 9) Zó vertaalt Luther Jeremia 17 vs. 9, waar de Statenvertaling het weergeeft met „arlistig en dodelijk”. (Vert.)
- 10) Waarschijnlijk is bedoeld Hebr. 2 v 13 en Daniël 12 vs. 1: Michaël, de grote vorst, die voor de kinderen uws volks staat. (Vert.)
- 11) Luther voegt in zijn vertaling het woord „lieve” in. (Vert.)
- 12) Hier staat in de Griekse vertaling en in Hebr. 1 vs. 6 voor goden: engelen. (Vert.)
- 13) Bedoeld is wellicht ‘s Heeren bereidvaardigheid om ‘s Vaders wil te doen, Matth. 26 vs. 39, Psalm 40 vs. 9. (Vert.)
- 14) In Hosea komt de uitdrukking „Eerstgeboren Zoon” niet voor. Wellicht is bedoeld Ps. 89 vs. 28, of dan Jeremia 31 vs. 9, waar het echter van Efraim gezegd wordt. (Vert.)
- 15) Hier staan in het Duits nog bij de cijfers 46, 47; wat die betekenen, weet ik niet, daar het hoofdstuk maar 24 verzen heeft, (Vert.)

16) Verg. o.a. 1 Cor. 10 vs. 4 en 9 met Numeri 20 vs. 11, Exod. 17 vs. 6 vv., Hoséa 12 vs. 4, 5 met Genesis 32 vs. 24 vv. 28—30; bijz. Genesis 11 vs. 31, 12 vs. 1 vv. en 15 vs. 7, met Handel. 7 vs. 1 vv. zo ook Jozua 24 vs. 2, 3; Neh. 9 vs. 9, Gen. 3 vs. 3, 4 Verg. met Hand, 7 vs 3, 30, 31 en Hebr. 12 vs. 25 (Gen. 3 vs. 15 verg. met Gen. 4 vs. 1, Jes. 7 vs. 14; Jer. 23 vs. 6.) Genesis 18 vs. 19, 14 vs. 17, 24, Exodus 19 Verg. met Hand. 7 vs. 38, (N.B. De aanhaling van Gen. 3 vs. 3, 4 zal daarop zien, dat God tot de mens sprak. (Vert.)

17) Volgens de Lutherse vertaling heeft zij, Hagar aan de put dien naam gegeven. (Vert.)

18) De Statenvertaling, Luther en het woordenboek van Gesenius vertalen hier met *wegwerpen*. (Vert.)

19) Wat deze aanhaling van Matth. 23 vs. 37 bedoelt, is mij niet duidelijk. (Vert.)

20) Het lidwoord heeft K. volgens de grondtekst weggelaten. (Vert.)

21) In het Duits: am Glauben. In de grondtekst staat het woord „geloof” in de derden naamval. Luther en de Statenvertaling geven weer: door het geloof. (Vert.)

22) Het door K. onderstreepte woordje „die” komt wel in de Lutherse vertaling, maar niet in ‘t Hebreeuws en in de Statenvertaling voor. (Vert.)

23) Goël betekent: Losser, Verlosser. Het woord Engel-Verlosser ziet op „de Engel, Die mij verlost heeft.” (Vert.)

24) ‘Wellicht is de uitdrukking „die zijns gelijke niet heeft”, Duits: „ohne seines gleichen” bedoeld als toelichting van „één uit duizend”. (Vert)

25) Zó volgens Luther’s vertaling van Hebr. 7 vs. 22; de Staten vertaling heeft hier „Borg”. (Vert.)

26) Voor „de Engel Zijns aangezichts” staat Jes. 63 vs. 9 in de Lutherse vertaling: „der Engel, so vor ihm ist”. Dat vergelijkt K. met „het Woord was bij God” Joh. 1 vs. 1 (Vert.)

27) Zemach betekent: Spruit. (Vert.)

28) Zó volgens Luther’s vertaling; de Statenvertaling heeft „Koning der koningen” en „Heere der Heeren”. (Vert.)

29) De vertalingen hebben daar: Koning der ere, hetgeen hetzelfde betekent. (Vert.)

30) zo naar Luthers vertaling, De Statenvertaling heeft „Deze is een Heere van allen, Beide vertalingen zijn naar de grondtekst mogelijk. Blijkbaar volgt K. in de toelichting de Statenvertaling. (Vert.)

31) Volgens de Statenvertaling en anderen vs. 16. (Vert.)

32) K. haalt hier niet uitdrukkelijk een tekst aan. Blijkbaar heeft hij ‘t oog op het boven aangehaalde 1 Cor. 8 vs. 6. De woorden „die geloven” heeft hij blijkbaar ter verklaring er tussen gevoegd. (Vert.)

33) K. volgt hier Luther in hoofdzaak. De Statenvertaling heeft: „en dit naar de wet der mensen, Heere HEERE.” Beide vertalingen zijn mogelijk. (Vert.)

34) Zó heeft het ook de Statenvertaling, terwijl Luther vertaalt: Gij zult zijn God zijn, K. legt daar bijzondere nadruk op. (Vert.)

35) zo ook de Statenvertaling; in ‘t Hebreeuws is er geen onbepaald lidwoord, zoals wij hebben in „een”. (Vert.)

36) De Statenvertaling heeft hier „tot”. K. volgt Luther. (Vert.)

37) De Statenvertaling heeft hier volgens het Grieks: de god dezer eeuw. De bedoeling van Paulus is hier, dat in dezen tijd, vóór de wederkomst van Christus, alles in het boze ligt. (Vert.)

38) In ‘t Latijn en in ‘t Grieks bestaat er behalve de vier eerste naamvallen nog een vijfde, waarmee aangeduid wordt, dat iets of iemand niet wordt genoemd maar aangeroepen. (Vocativus) (Vert.)

39) Luther vertaalt: *Kracht, Held*; de Statenvertaling: *Sterke God*. (Vert.)

40) De Statenvertaling: *geweldig van vermogen*. (Vert.)